(2)

WYERI GULIELMI MUYS

Med. Doct. & hujus atque Math. Prof. Ord. nec non Reg. Ber. Scient. Soc. Memb.

DISSERTATIO & OBSERVATIONES DE SALIS AMMONIACI PRÆCLARO AD *FEBRES INTERMITTENTES* USU,

una cum

EPISTOLA

præfixa ad

REGIAM

SOCIETATEM LONDINENSEM

missæ.

FRANEQUERÆ,

Excudit FRANCISCUS HALMA, Illustr. Frisiæ Ordd. atque Eorund. Acad. Typogr. Ordinar. MDCCXVI.

EPISTOLA
ad
REGIAM
SOCIETATEM LONDINENSEM
data.

WYERUS GULIELMUS MUYS
REGIÆ
Societati Londinensi S. D.

QUum ad latitantem quorundam Organorum Corpus Animale constituentium fabricam, & reconditam Laticum illa pervagantium indolem, observationibus & experimentis indagandam jam ab annis aliquot acrius incumberem, atque hujusce laboris majorem in dies singulos fructum voluptatemque caperem; ad hanc & alia accessit causa, quæ me movit, ut non tantum de hoc instituto nihil plane remitterem, sed & in eo majore etiam, quam ante, studio persiste-

ſiſterem ; novi nimirum Muneris ratio , ad quod eâ, quâ quidem cuperem, dignitate tuendum ac ſuſtinendum hoc ſtudiorum genus maximopere pertinere ſenſi. Hæc autem cum hactenus privato potiſſimum uſui ſervirent, niſi quod paucula tantum Doctiſſimis quibuſdam Viris impertiveram, quibuſcum nempe mihi literarum commercium intercederet; ante biennium evenit, ut nonnulla a me obſervata circa abſtruſam *Fibrarum muſcularium* ſtructuram, quæ Diſcipulis tunc temporis demonſtraveram, ab illis forte cum aliis communicata fuerint, atque ita tandem in manus inciderint illorum Hominum eruditorum, qui Gallico ſermone elegans illud, quod *Hagæ Comitum* prodit, *Literatorum Diarium* conſcribunt. Inde cum ab his in eo ſtatim Opere vulgata eſſent, etiam Vobis, qui præclaro & nunquam ſatis laudando conſilio non ad Veſtra ſolum, quantumvis egregia, ſed & ad omnia totius Europæ experimenta oculos eruditos circumferre, atque ex iis utilia & novam Scientiis naturalibus lucem allatura ſeligere ſoletis, hæc noſtra alicujus momenti viſa ſunt, adeo quidem, ut ea ſplendidiore loco dignati hinc in *Acta* Veſtra jam diu Orbis Terræ judicio ac teſtimonio quam maxime comprobata tranſtuleritis. Cum itaque hæc tenuia laborum noſtrorum ſpecimina, quæ jam quibuſdam aliis Orbis eruditi Luminibus haud diſplicere noveram, pariter a tam auguſto Philoſophantium Cœtu non improbari cernerem, a cæteris etiam obſervationibus cum Viris Doctis interdum communicandis minus alienus eſſe cœpi; id præ-

præſtantius fore ratus, quam ſi per plures & manus & linguas tranſeundo hic illic iis aliquid forte de nativa facie detereretur. Hac cum eſſem mente, in cumulum acceſſit, quod ex iis, queis *Illuſtriſſimus & Excellentiſſimus Baro....* me honoravit, literis ad hoc propoſitum perficiendum Veſtra me humanitate & benevola de noſtris conatibus ſententia allectum atque invitatum intellexerim. Inde ergo certior factus, Vobis, ſi quas tranſmitterem Obſervationes, gratas & acceptas fore, deeſſe nolui, quin hoc non ſolum ſtudioſiſſime diligentiſſimeque curarem, ſed & hac occaſione ſummam meam obſervantiam & obſequium in ſplendidiſſimam veſtram *Societatem* tot tantiſque erga Rempublicam literariam meritis & per tantam annorum ſeriem continuatis illuſtrem teſtificarer. Quanto majore autem animi veneratione eximiam veſtram eruditionem, ſapientiam, atque excellentem in omni *experimentalis Philoſophiæ* parte peritiam proſequor, quam omnes omnium Gentium Doctiſſimi Viri ſuſpicere & admirari non deſinunt, tanto magis etiam mihi honori duco, a Vobis haud penitus indignum cenſeri, qui & meam quamvis tenuem operam in hujus Scientiæ, aut quæ ejus partem conſtituit, Artis Medicæ a tot præclaris inter Vos Viris tantopere excultæ incrementum conferam.

Cum ergo Obſervata Anatomica, quæ Vobis jam ab initio dicaveram, re iterum perpenſa, ante, quam ea perſcriberem, novis experimentis aucta & inſtructa mallem, atque aſpera tunc temporis hyems, ne hoc negotium exequi poſſem, impediret; hinc ad

ea, quæ in Praxi Medica ad majorem ejus perfectionem utilia atque accommodata notaveram, animum converti; & quidem eo magis, quia hæc Scientia, quo majorem ac magis propinquum, quam cæteræ, ad tuendam valetudinem, maximum Mortalium in hac vita bonum, habet usum, eo etiam præstantiora & diligentius exquirenda videntur illa, quæ ad hanc amplificandam ac promovendam faciunt, experimenta.

Jam dudum autem præclaræ huic Scientiæ nihil mihi æque, ac hæc duo, deesse visum; adcurata nimirum Medicaminum usitatorum & præsertim simplicium notitia, tam respectu virium, queis pollent, quam dosis eorundem cum minimæ, quæ ad usum interdum sufficere, tum maximæ, quæ sine noxa, cum res postulat, adhiberi potest; & deinde ejusmodi Remediorum cognitio, quæ Morbo alicui depellendo paria spem tam Medici, quam Ægroti, rarissime fallunt: quorum alterum ad Praxin Medicam nova accessione augendam & locupletandam, alterum ad eandem illis, quibus nunc habemus, limitibus circumscriptam multo magis perficiendam pertinet. Medicaminum enim tanta virium cum magnitudine tum constantia valentium quam mira sit paucitas, Vos equidem minime fugere existimo; horum ergo numerum uti minimum, ita defectum omnino maximum reputo. Cæterorum autem, quæ jam sunt in communem atque vulgarem usum recepta, insignis quidem, si numerum spectes, copia comparet, ast si exploratas eorundem virtutes & certa aliqua ratione definitas

nitas fecteris, maxima illorum inopia patet. Quæ etenim, ut quidem ego sentio, de singulorum, Medicaminum viribus scire cummaxime interest, ea profecto rarissime Medicorum voluminibus consignata repperi. Qualia præsertim hæc esse arbitror, 1mo In quanam Morbi specie unumquodque Medicamen vel prodesse vel obesse compertum sit; sedulo cavendo, ne confundantur Morbi diversi ob unius aut complurium effectuum convenientiam vel pro uno eodemque vulgo habiti, vel saltem eodem communi nomine appellati. 2do Qua saltem ejus dosi & quoties iterata opus sit, ut inde optatus aliquis prodeat in dato Morbo successus, & quousque hæc innoxie augeri possit. 3^tio Quo morbi tempore, qua methodo & quibuscum de victus ratione præceptis ejusmodi Medicamentum Ægrotanti dandum, & quibus in casibus, si tales fuerint, illius usu abstinendum. 4to Quantum & quale tunc inde observatum fuerit ejusmodi Morbo afferri decrementum; & quousque vel solus illius usus satis diu continuatus, vel aliis subsidiis necessariis adjutus, Morbo medendo sufficere visus. 5to Utrum constans utplurimum, an vero varius & incertus sit prosper ejusmodi Medicaminis eventus; & qualis fere inter eas, queis successum habuerit, illoque caruerit, vices proportio obtinet. 6to An hæc omnia per observationes justo debitoque numero factas & fide relatas sint demonstrata, atque ita Lectori constet, quo dictis fundamento fides haberi possit. Taceo nunc, quam & his addi posse sentio, singularium illarum causarum notitiam, quibus efficitur, ut in eadem

eadem Morbi ſpecie exploratæ cæteroquin Medicaminis virtuti interdum neutiquam reſpondeat eventus, ſive hæc effectuum varietas a diverſa aliqua Morbi aut Ægroti conditione, ſive a differente victus ratione, aut anni tempeſtate, aeris temperie, ventorum conſtitutione, aut regionum diſcrimine, ſive denique aliunde pendere comperiatur: etſi enim quodammodo perfectam hujuſce negotii cognitionem in plurimis ſane caſibus ob ſummam rei difficultatem optandam magis quam ſperandam putem, ad eam tamen, quoad fieri poteſt, adnitendum exiſtimo, ut tanto certius in poſterum Medicus futurum Medicaminis eventum prævidere poſſit. O quam præclara, quam ſalutifera foret hac ratione concinnata Medicaminum hiſtoria! Quanta inde Medicantibus lux, Ægrotantibus ſalus, & omnium Artium præſtantiſſimæ dignitas accederet! Verum, proh dolor, deprehendimus Nos ab hoc excelſo hujus Scientiæ faſtigio tantopere abeſſe, ut de longe maxima Medicaminum etiam uſitatorum parte ex Medicorum Scriptis vix quidpiam certi aut definiti ad quæſtiones propoſitas quantumvis ſcitu neceſſarias reſponderi poſſit. Etenim hic voces utplurimum obſcuræ, vagæ, & plus nimio generales, quibus cum Morbos tum Medicaminum in illis effectus denotant: interdum etiam variæ Pharmacorum operationes a ſenſuum obſervatione longe remotæ, atque ex Authoris imaginatione & conjectura, non vero ab experientia depromptæ: veri doſis limites ſæpe neglecti, aut ex arbitrio potius quam multiplici experimento definiti: altum paſſim de illo-

illorum, quos Pharmacis adſcribunt, effectuum inconſtantia ſilentium: & denique experimenta ad comprobandas Medicaminum vires iterandi non ſolum, ſed & ad ea provocandi deſuetudo. Immo eorum plurimi, qui Remediorum vires enarrant, aliorum potius authoritate quam propria experientia nituntur; unde teſtimonia multiplicantur, certitudo vero nequaquam augetur: & qui experimentis etiam freti atque muniti videntur, unam ſæpe alteramve obſervationem, in qua voto reſpondit eventus, afferunt, cæteras autem, quæ ſucceſſu caruere, turpi ſilentio prætereunt. Hinc magnifica de Medicaminum virtute Medicorum elogia paſſim vana, fucoſa atque fallacia. Hinc incredibilis in Arte confuſio nata. Atque ita effectum eſt, ut Medica hac in parte Scientia, quâ maxime quidem oportebat, minime omnium hactenus fuerit promota.

Quamobrem ab eo, quo ad Praxin Medicam acceſſi, tempore, cum memoratos in hac Arte defectus experirer, in id omni ſtudio, cura & induſtria incumbere cœpi, ut ex obſervationibus adcuratis, ſæpe repetitis, fide notatis, ac denique inter ſeſe comparatis, certas ac definitas Medicaminum virtutes cognoſcerem, atque ita mihi provecta magis ætate altiorem Praxeos notitiam non infirmo ſed ſtabili & certo fundamento ſubnixam compararem. Nunc autem ex hoc ipſo apparatu Vobis offero hiſce Literis adjunctum Opuſculum, quod, licet unius tantummodo ſimplicis Medicaminis, *Salis* ſcilicet *Ammoniaci*, vires ex obſervationi-

tionibus deductas complectatur, Vobis tamen haud penitus ingratum fore spero, &, quia Salis hujus effectus secundum methodi ante memoratæ leges adcurate, quoad potui, determinatos, nec contemnendo Observationum numero demonstratos continet; &, quia præclaram ac hactenus, quod scio, ignotam illius virtutem edocet, qua nempe non solum absque ullo alterius Pharmaci subsidio Morbis celeriter removendis sufficit, sed & singulari successuum constantia in tanta ejusmodi Medicaminum penuria sese maxime commendat. Observationes autem aliæ prolixius, aliæ brevius conscriptæ, prout scilicet tunc temporis me de Morbi historia plus minusve certiorem fieri contigerit: has tamen sic, ut ab initio notatæ fuerant, retinere, quam ad compendii æqualitatem reducere malui, quo tanto melius inde patesceret, in quibus Morbi phœnomenis, & qualis, ac quanta ab ipsa *Salis* operatione mutatio succederet. Ut taceam, nunc varia hinc hauriri posse, quæ etsi ad præsens institutum non pertineant, & forte nonnullis etiam leviora videri queant, ad adcuratam tamen horum Morborum historiam a Medicis perperam neglectam contexendam faciunt, & tanquam *Data* ad illorum causas indagandas, easque non ex conjecturis, uti quidem hactenus, sed ex observationibus, quousque fieri potest, definiendas inservire possunt. Equidem dolendum existimo, quod Medici Morborum quotidie occurrentium casus conscribere adeo negligant, ut illorum etiam historiam, quæ jam dudum omnibus numeris absoluta

esse

esse deberet, hactenus nobis non nisi admodum mancam & imperfectam reliquerint; cum eo ipso, quod Morbi sunt vulgatissimi, illorum observationes frequentissimum ac proinde maximum habeant usum. Quod tamen non ita velim accipi, ac si Casus quoscunque rariores flocci facerem: hi etenim Practicis etiam peritissimis magno interdum usui esse queunt, ut, si in similes quandoque Morbos inciderint, mox ab initio non tantum eorum progressus & exitus, sed & totam medicandi rationem melius perspicere & prævidere possint. Immo eam ipsam ob causam in has Observationes retuli singularem Tertianæ duplicis historiam, cæteroquin extra illos temporis cancellos, quibus cæteræ continentur omnes, constitutam, siquidem ejus phænomena mihi visa fuerint adeo insolita atque admirabilia, ac ulla alia, quæ ad nostram unquam notitiam pervenerunt.

Pluribus hactenus de instituti mei ratione ad Vos scripsi, ne simili postea occasione de ea amplius differere necessum foret; quapropter etiam, si hæc forte epistola verbosior visa fuerit, Vos ejus mihi quidem veniam daturos confido. Si enim in eo genere studium meum non aspernabimini, præter Observationes Anatomicas plura quoque alia hujusmodi ac in gravioribus etiam morbis Artis experimenta Vobiscum, Deo volente, & animo quidem libentissimo, communicare potero Hoc agendo, si & Hominum commodis consulere, eorumque utilitati ac saluti servire, & mihi Vestram, quam sane maximi facio, gratiam ac benevolen-

tiam comparare queam, uti hoc ipſo nihil mihi magis aut jucundum aut honorificum accidere poſſe ſentio, ita & in hoc negotio neminem aut ſtudio majore aut magis alacri ad omne in Vos obſequium animo verſari poſſe intelligo. Valete.

DIS-

DISSERTATIO
DE
SALIS AMMONIACI
præclaro ad
Febres Tertianas & Quotidianas Intermittentes
USU,

SAL *Ammoniacum* arte factum, quod hoc solum tempore in tabernis prostare atque in Medicina usurpari solet, Veteribus, quantum liquet, Medicis neutiquam innotuit. Primus, qui in nostras quidem manus incidit, *Andr. Cæsalpinus* hujus Salis parandi modum, quo scilicet tunc temporis in Germania confici solebat, in Libro *de Metallicis* vergente jam seculo XVI. publicavit; solum autem chymicum illius in metallis usum tradidit, medicum vero ne quidem attigit. Neque etiam de ejus interno in Arte Medica, saltem in Febribus, usu ullum, quod scio, apud

I. Salis Ammoniaci egregia virtus febrifuga hactenus latuit.

Fernelium, *Forestum*, *Joelem*, *Dodonæum*, *F. Platerum*, *Schenckium* & plures alios celebriores istius seculi Medicos vestigium exstat, nisi, quod *Flaterus* hunc Salem in Asthmatis curatione memorat. Nonnulli vero seculi sequentis atque novissimi Authores hujus quidem Salis in re Medica utilitatem, immo & vim aliquam, ut ajunt, *febrifugam* agnovisse, ast verum illius in Tertianis & Quotidianis intermittentibus curandis usum & singularem illam virtutis excellentiam, quæ ex paucis hisce pagellis patebit, nulla equidem ratione perspexisse videntur. Ita ea quidem ætate aliqui de iis, qui Medicaminum virtutes enarrare atque scripto comprehendere studuerunt, ut *Schroderus Pharm. Med. Chym.*, *Etmullerus Schroder. dilucid.*, *Konig Regn. Miner.*, *Dale Pharmacol.*, *Marggraef* in *Collect. Chym. Leydens.*, *Lemery Cours de Chymie*, &c. Sal ammoniacum, illiusve Crystallos vel Flores generatim in Febribus & præsertim in Quartanis prodesse notarunt. Ita pariter nonnulli ex iis, qui toto istius seculi decursu floruere & de Febrium intermittentium curatione scripsere, Medici, uti multorum quidem Medicaminum, ita & Salis ammoniaci aliquam ibidem mentionem injecerunt. Sic equidem novi, *Willisium de Febribus*, *Barbette Prax.*, *Rolfincium Meth. Cur. Febr.*, *Mynsichtum Armam.* & *Chr. Joh. Langium* in *Praxi Med.*, Sal Ammoniacum vel ejus Flores inter cœtera qualiacunque *Febrifuga* in Intermittentibus usitata memorare; *F. De le boe Sylvium* in *Prax. Med.* illud, quoties Ægri constitutio biliosa fuerit, in hisce Febribus una cum cæteris aliis,

liis, ut ait, *Solventibus* atque *Incidentibus acidis* præſcribere; *Grulingium Med. Pract.* hoc Sal, ſi ſepties ſublimatum ſit, ad omnes Febres, præcipue vero ad Quartanam utile pronunciare; *Sennertum* & *Primeroſium*, *de Febribus*, referre, illud in Quartana, poſtquam ſublimatum fuerit, a quibuſdam Chymicis uſurpari ſolere; *Michaelem Oper. Med. Chir.*, *Dekkers* in *Not. ad Barbette*, *Doleum Encycl. Med.*, & *Walſchmid* in *Prax. Med.* cæteriſque *Operibus*, omnes in Quartana, *Doleum* etiam in Quotidiana, & *Dekkers* in Tertiana, ac *Walſchmid* in utraque, hoc Sal illiuſve Flores pluribus aliis *Febrifugis* in *Formulis* ibidem præſcriptis adjicere. Interea tamen egregias hujus Salis vires cunctis his Authoribus neutiquam exploratas aut cognitas fuiſſe, vel inde facillime liquet, quod, cum in quolibet Medicamine, de quo aliquam tantum opinionem animo conceperint, magnifice laudando atque efferendo cæteroquin nimiam Medicorum facilitatem, ne dicam temeritatem, ſummo quidem jure culpaveris, hic Ammoniacum Salem nullo prorſus encomio exornent, nullam ei præ cæteris, imo leviſſimis etiam Febrifugis præſtantiam tribuant; atque ſolus, qui id *præmiſſis præmittendis* pro *ſingulari Febrifugo* venditat, *Etmullerus*, in iiſdem morbis majore etiam laude *Spiritus* ex hoc Sale extracti vires, licet re ipſa multum inferiores & hic cum ipſius Salis virtute nequaquam comparandas extollat. Deinde id hinc quoque ulterius patere poteſt, quod memorati Authores, ſi unum quidem *Sylvium* exceperis, hujus Salis uſum ad pauca tantum grana defi-

ni-

niverint, & qui hic, ut *Lemerius* & *Etmullerus*, cæteris etiam majorem conſtituerunt doſin, maximam tamen non ulterius quam vel ad XXIV vel ad XXX ſolum grana extendendam putaverint, atque ita hoc Medicamen quantitate multo minore, quam qua paſſim Febri alicui curandæ par eſt, præſcripſerint: *Sylvium* vero, etſi hoc majore quidem pondere in potionem medicatam ingeſſerit, id tamen propterea potius, quod hunc Salem ad bilem temperandam accommodatum crediderit, feciſſe, quam quod ullam ſingularem illius in Febribus tollendis virtutem exploraverit, ſola equidem Libri inſpectione liquet. Denique id ipſum & hoc confirmat, quod ipſi hi Medici, etſi Sal ammoniacum in Quartana parum, in reliquis vero Intermittentibus plurimum poſſit, tamen ejus in illa vires pauci non minores, quam in hiſce, plurimi multo etiam majores exiſtimaverint. Quas ob rationes profecto mirum non eſt, nullam de hoc Medicamine famam percrebuiſſe, nec aliquam ejus opinionem ad longe maximam Medicorum partem ne ad hoc quidem tempus fuiſſe perlatam; ac proinde a multis, qui nominatis Authoribus æquales vel ætate poſteriores Febrium curandarum rationem tradidere, ut *Horſtius Op. Med.*, *Riverius Prax.*, *Guldenklee Caſ. Med.*, *Majerne Prax. Tract. de Febr.*, *Piens de Febr.*, *Jones de Febr.*, *Morton Oper. Med. Tom. 2*, *Burnet Theſaur. Med. Pract.*, & alii plures, Sal ammoniacum in Medicaminum ad Febres intermittentes uſitatorum numero ne quidem relatum aut commemoratum fuiſſe, etſi eorum plurimi vel præſtantio-

ra,

ra, vel quælibet etiam alicujus tantum existimationis Febrifuga, tam quæ ante publicata fuerant, quam quæ tunc innotuerant, de industria colligere atque enumerare studuerint. Hæc autem hic fusius prosecutus sum, non quod inventionis tantillæ laudem rem alicujus momenti putem, aut de ea mihi vendicanda laborem, sed ne aliis forte, qui in ejusmodi, qualia supra retuli, Authorum loca incidunt, hic minus candide egisse, aut aliena pro meis inventa venditasse videar. Nunc vero de re ipsa dicere, atque hujus Salis in Intermittentibus depellendis usum exponere aggredior.

II. Salis Ammoniaci Dosis per varios ætatis gradus.

Mediocrem Salis Ammoniaci *Dosin*, quæ Homini adulto maxime convenit, & a me frequentius adhiberi solet, ad ʒiß adscendere, minimam vero, quæ hic ad usum interdum sufficere, ac maximam, quæ sine periculo aut detrimento ægrotanti dari potest, per varios quidem ætatis gradus cum ea, quæ hic indicatur, convenire, illæ, quas hic infra referam, Observationes edocent.

Salis Ammoniaci Dosis

In Ætate	Minima	Maxima
adulta	ʒi *Vide Caf.* 23, 26, 27.	ʒi℈ij *Caf.* 15, 16. *vel* ʒij *Caf.* 34.
15 vel 16 annorum	ʒi *Caf.* 25.	ʒiß *Caf.* 36.
11 vel 12 annorum	ʒi *Caf.* 24.	ʒi℈i *Caf.* 24.
8 annorum	ʒi *Caf.* 17, 33, 38.	ʒi℈ß *Caf.* 33.
3 annorum	℈ij *Caf.* 18.	℈ijß *Caf.* 18, 19.
1 anni, aut paulo grandiore.	℈ß *Caf.* 20.	℈iß gr. iv. *Caf.* 20.

Etsi vero cuipiam hæc dosis differentia pro ratione ætatis non ubique satis decrescere videri possit, nolui tamen eam hic ex arbitrio aut aliunde, quam ex observationibus definire.

III.
Hujus Salis adhibendi tempus ac methodus.

Hanc porro Medicinam Ægroto adhibendi consueta mihi ratio hæc est. Salis hujus dosin Febricitantis ætati convenientem prius in uncia circiter una vel Aquæ sive coctæ sive destillatæ vel Cerevisiæ dissolutam & liquefactam accipit Æger semihora vel etiam breviore ante ipsum accessionis initium intervallo, si scilicet Febris vel stata hora vel certa saltem periodo constanter recurrat, atque ita futurum reditus momentum probabili aliqua ratione prænosci ac præfiniri possit; sin vero secus sese res habuerit, hanc sine mora potiunculam haurit, simul atque prima vel ingruentis vel jam invadentis paroxysmi indicia persentire cœperit: utprimum autem eam epotavit, confestim aliquid potus ut Cerevisiæ vel Theæ vel Coffe, quem jam ante eum in usum paratum habeat, superbibere, atque ita salsum ex ore saporem eluendo & molestiam inde natam tollere & nauseam inde haud difficulter orituram avertere convenit. Etsi autem unica sæpe dosi Febrem depelli neque postmodum reverti contingat, quia tamen non constans aut certus hic effectus est, majoris securitatis ergo, Ægrotanti eundem hujus Medicaminis usum sub alterius paroxysmi adventum simili plane ratione repetendum existimo. His peractis, etiamsi, quod raro equidem evenire solet, hac altera accessione Morbi vires nondum fractæ vel admodum dibilitatæ

tatæ videantur, nihilominus absque ulteriore Medicaminis usu tertiam accessionem exspectandam censeo, utpote quam comperi passim vel neutiquam reverti, vel levissime tantum afficere, atque deinceps sponte sua Ægrotantem derelinquere. Quod si tamen inopinatus ejusmodi casus exstiterit, ut Febris pervicacior duplici Salis dosi non cesserit, sed tertia etiam accessione vegetum adhuc morbi vigorem ostenderit, quarto paroxysmo recurrente tertiam ejusdem Medicaminis dosin eadem plane ratione iterandam jubeo. His nostra *Tertianis simplicibus* & *Quotidianis* Sale Ammoniaco medendi methodus continetur. Hoc solum advertendum superest, quod infra ex *Observationibus* constare poterit, Tertianas quidem, ut curentur, rarius quam Quotidianas tertia Salis Ammoniaci dosi indigere. Quod autem ad *duplices Tertianas* attinet, etsi, ut in iis, quæ sequuntur, Observationibus *Casus* 23 edocet, unica interdum Salis dosis illis tollendis suffecerit, quia tamen id non semper accidere, vel ipse, qui sequitur, *Casus* 24 documento esse potest, idcirco & ad certiorem curationis successum & ad majorem ejusdem celeritatem si non necessarium saltem utile duco, ad singulas has, quæ Morbum hunc componunt, Tertianas non tantum singulas Salis doses adhibere; sed & easdem proxima quaque accessione iterare.

IV. Victus ratio & in hujus Salis usu & in qualibet

Cunctis his Febricitantibus eam interea victus rationem præcipio, quam nullo habito Medicaminum discrimine in omnium Intermittentium curatione observandam judico. Durante Febris accessione

Intermittentium curatione observanda.

sione iis quocunque potu frigidiore interdico. Toto vero curationis tempore, imo & menstruo post hanc intervallo, *Carnem suillam* ac *Lardum*, & Pisces marinos, præsertim *Passerem* seu *Rhombum* (Bot), *Apuam cobitem* (Spierling), *Asellum minorem*, *majoremque* prohibeo; & ab Aquarum fluentium ac præcipue Fluminum transitu cavendum moneo. De potus frigidioris in ipsa Febre noxa & hic forte aliquod in *Casu* 34 specimen exstat. A Carne suilla, Piscibusque recensitis Febres intermittentes jam per aliquod temporis intervallum, imo per integri fere mensis spatium, curatas & prorsus exstinctas resurgere, præter *Casus* 33 *&* 16 infra memorandos tot mihi, quot ad rei demonstrationem abunde sufficiunt, exempla suppetunt. Fluminum transitum ad Febres recidivas generandas aptum Medicorum alii asserunt, alii negant; illi observationibus nixi ad experientiam provocant, hi ratione freti, dum nullum inter hanc causam & quem ei tribuunt, effectum mentis acumine nexum perspiciunt, rem hanc ut inanem atque anilem fabellam rejiciendam judicant. Verumenimvero, cum innumeri in rerum natura effectus sint obvii, quoram causæ omnino certissimæ, illorum autem cum hisce concatenatio plane obscurissima, istiusmodi ratio ad fidem experientiæ abrogandam neutiquam sufficit. Hunc unum ergo scrupulum tantummodo superesse reputo, an concessa observationum veritate utrumque, quorum alterum pro causa, alterum pro effectu habetur, non hic forte casu atque fortuna concurrerit; quod quomodo se habeat, ex

ipsius

ipſius rei frequentia aut raritate dijudicari poſſe intelligo. Si enim iſtiuſmodi recidivæ in ipſo Fluminis tranſitu aut exiguo tantum temporis ſpatio interjecto multo frequentius contingant, quam, ſi hoc caſu fieret, contingere deberent, id quod calculo haud difficulter æſtimari poteſt; vel ſi illis, qui nuper febricitarunt, id haud frequenter impune tentare liceat; vel ſi plures, quos Febris nondum reliquit, hinc paulo poſt & inſueto omnino tempore paroxyſmo corripiantur; hæc ſane putarem certa de hujus rei veritate teſtimonia. Atqui præter illud, quod *Caſus* 35 exhibet, hujus rei exemplum, jam eum ejuſmodi Obſervationum collegi numerum, qui ſi rem hac via non plane demonſtrare, ei ſaltem fidem facere, atque hujus opinionis Authores a nimiæ credulitatis nota vindicare poſſit. Has autem ut & paulo ante memoratas Obſervationes hic cæteris quidem adjicerem, niſi eas ad generalem Intermittentium curationem potius quam ad noſtrum hic ſcopum pertinere judicarem, ac proinde nimiam hujus Opuſculi molem jam nunc præter opinionem excreſcentem veritus eas ad aliam occaſionem reſervare mallem.

V.
Qua ratione Salis Ammoniaci virtus & per Obſervationes & per Tabulam effectuum inde concinnatam de-

Ut vero nunc Salis Ammoniaci præſcripta ratione uſurpati operatio & virtus certius & adcuratius pateſcerent, non ſolum omnes Febrium intermittentium Caſus, quibus intra biennii ſpatium (quod ſcilicet ab initio Menſis *Septembris Anni* 1702 ad finem *Auguſti Anni* 1704 effluxit) hocce Medicamen adhibui, nullo quidem, ut adcurata ſucceſſuum ratio iniri poſſet, omiſſo notare, atque

monstrabitur.

ad hos unico tantum, qui extra hujus temporis limites contigit, cum ob singularia ac admiranda Febris illius phænomena, tum ob hujus Salis operationem curiosius in ea observatam, adjecto, heic proponere & huic Dissertationi subjungere institui; sed & varios hujus Salis effectus, quos in Intermittentium inde curatarum paroxysmis mutandis, minuendis & tollendis prodidit, ex Observationibus memoratis, ubicunque nimirum de iis satis constitit, excerptos & in compendium redactos, additis temporum notis, in unam *Tabulam* ad calcem hujus Opusculi affixam cogere, & sic simul uno ante oculos Schemate, quo celerrime a mente percurri & facillime inter se conferri possent, exponere atque repræsentare conatus sum: quod etsi fortasse in ejusmodi rebus inusitatum, tamen non inutile visum.

VI. Salis Ammoniaci in Tertianis & Quotidianis intermittentibus curandis effectus, eorumque constantia & celeritas.

Ex hac Observationum sylva de Salis Ammoniaci in Tertianis & Quotidianis curandis effectu, illiusque constantia & celeritate, sequentia patent.

I^mo^. *Quod adeo constans sit hujus Salis effectus, ut in octo Casibus, quibus ad Tertianas & Quotidianas intermittentes sanandas ea, quam supra demonstravimus, ratione adhibetur, vix semel optato successu destituatur.* Etenim ab hoc Sale sic usurpato in Observationibus memoratis Febres sequentes.

fuere	curatæ	non curatæ
Tertianæ simplices	22	3
Tertianæ dupl. & Quotidianæ	6	1
Ac proinde Tertianæ & Quotidianæ conjunctim	28	4

Im-

Immo illos etiam Febrium caſus, quibus curandis impar fuit Salis Ammoniaci virtus, multo quidem, quam ex hoc calculo apparet, rariores eſſe poſſe intelligo; ſiquidem in quatuor his Febribus, quas à Salis hujus uſu nequicquam curatas docui, ſucceſſus propterea fortaſſe defuerit, vel quod Ægri graves, quos quidem me celaverint, in victu errores commiſerint, quales ut recidivæ excitandæ ita & curationi impediendæ pares eſſe queunt; vel quod poſt binas, quæ non ſuffecerant, Salis noſtri doſes tertia renuentibus Ægris, uti quidem factum oportuerat, non fuerit iterata. Quemadmodum enim in Corticis Peruviani uſu experimur quotidie, eam, quæ plerumque ſufficit, illius quantitatem, nonnunquam tamen Febri ejuſdem licet generis curandæ non ſolum imparem, ſed & præ morbi pertinacia prius, quam curatio conſequatur, ferme duplicandam eſſe; ita pariter, etſi duplex Salis doſis ad tollendas paſſim Febres ſatis efficax deprehenſa fuerit, ea tamen, ut hoc *Caſu* 24. *&* 28. confirmari poteſt, ad Febres altioribus radicibus defixas evellendas ejuſdem interdum Medicaminis iterandi ſubſidio indigere, atque hujus adjumento deſtituta viribus deficere poterit. Quem autem hic propoſui egregium Salis ammoniaci uſum, eum non tantum me hæc, quam heic adjungam, Obſervationum collectio docuit, ſed & frequens toto deinde Praxeos decurſu experientia confirmavit; neque mea ſolum, ſed &, quæ huc acceſſit, Fratris obſervatio; qui, cum hujus Remedii vires in Tertianis & Quotidianis exploraſſet, quæ ei unius

nius anni circuitu incredibili quidem numero curandæ obtigerant, illud, ut mihi retulit, ſpem ſuam rariſſime fallere comperit, & ob hanc ſingularem hujus Medicaminis præſtantiam toto deinde reliquo vitæ tempore illud in his Febribus exſtirpandis Peruviano Cortici præferendum cenſuit.

II^do^. *Quod in his Intermittentibus Sale Ammoniaco curatis toties ſaltem una illius doſis ſuffecerit, quoties eam iterare neceſſum fuerit.* Etenim ex 28 Febribus, quarum hoc Sale curatarum obſervationes retuli, 14 unica illius doſi fuere depulſæ; & fuiſſent fortaſſe multo plures, ſi id experiri licuiſſet; in cæteris enim binæ paſſim Salis doſes binis continuis paroxyſmis adhibitæ fuerunt, atque ita effectum eſt, ut, quid ſola prioris doſis virtus præſtiterit, diſcerni non potuerit. Saltem tres illas Tertianas *Caſ.* 11, 14 *&* 15 memoratas, in quibus alter ab aſſumpta priore doſi paroxyſmus non rediit, hujus omnino viribus fuiſſe fugatas, mihi ſane quammaxime probabile viſum eſt. Fac ergo reliquas undecim Febres haud uni Salis doſi fuiſſe ceſſuras, & his 4 illas *Obſerv. Claſſ.* 2. *Sect.* 1. *Art.* 1. propoſitas adjice, quibus etſi unica doſis curandis impar fuerit, duplicatam nihilominus ſufficere potuiſſe, probabile puto; manebit tamen, ex 32 Febribus, quibus Salis hujus virtus mederi potuit, 17 fuiſſe, quibus depellendis equidem unica illius doſis ſuffecerit.

III^tio^. *Quod in Tertianis & Quotidianis ea fuerit Salis Ammoniaci in Morbo levando ac tollendo celeritas, atque ea in operando conſtantia, ut*

1. *ex 5 Febribus passim 2 fuerint, quibus accessio primam Salis dosin mox insecuta magnopere levata, ex 6 solummodo 1 circiter, in qua hæc aggravata, ex 7 vero 3, quibus eadem neutiquam mutata exstiterit.*

seu, quod eodem redit, *ex 35 Febribus fuerint mox prima a Sale sumpto accessione 14 magnopere levatæ, 15 non mutatæ, & 6 tantummodo aggravatæ.*

2. *ex 27 Febribus a Sale Ammoniaco curatis fuerint 15, quibus alter a Sale sumpto paroxysmus omnino non recurrerit, 7, quibus vel levissimus vel saltem magnopere levatus redierit, & 5 solum, quibus is eodem fere ut antea vigore reversus fuerit.*

3. *Ex iisdem 27 Febribus a Sale Ammoniaco curatis fuerint vix 9, quibus tertius a Sale sumpto paroxysmus redierit, immo, ut probabili quidem ratione colligi potest, 5 solum tales exstitissent, si methodo* Art. III. *commendata Sal Ammoniacum adhibitum fuisset.*

Et ex his 9, quæ scilicet tertia a Sale sumpto accessione redierunt, fuerint

7, quibus ille paroxysmus vel levissimus vel saltem maxime levatus recurrerit;

& 4, quibus is paroxysmus exstiterit ultimus;

& 1, quæ deinde semel tantum levissime recurrerit;

& 3, quæ sua sponte vel ab eo tempore decreverint, vel paulo post cessaverint;

& 1, solummodo Tertiana duplex, quæ tertia quoque Salis dosi indiguerit.

4. *Immo, quod tertius a Sale ſumpto paroxyſmus recurrerit, id in Tertianis ſimplicibus ſexies quidem rarius, quam in Quotidianis contigerit.*

Quod enim ad primum attinet, ſi uti par eſt, illas ſolum obſervationes ſpectemus, in quibus de hoc Salis effectu conſtitit, patebit, ex XXVII Febribus in *Tabula* memoratis *duodecim*, nempe *Caſu* 3, 5, 6, 7, 9, 16, 20, 23, 24, 26, 27, & 28 notatas, & ex VIII Febribus in *Claſſ.* 2. & *Append.* relatis *duas*, *Caſu* 35 & 39 propoſitas, exſtitiſſe, in quibus paroxyſmus mox a prima Salis doſi ſecutus magnopere fuit imminutus; ac proinde has conjunctim ſumendo ex XXXV Febribus XIV fuiſſe, in quibus hæc tam ſubita Salis operatio fuit deprehenſa: ex iiſdem vero XXXV caſibus VI tantum Febribus, *Caſu* nimirum 12, 13, 14, 15, 21, & 30 commemoratis, primum a Sale ſumpto paroxyſmum aggraveſcere viſum; in cæteris vero XIV nullam, quam quidem intellexi, hujus paroxyſmi mutationem fuiſſe obſervatam.

Quod vero ad alterum ſpectat, *Tabulam* adjunctam percurrendo liquet, ex XXVII Febribus a Sale noſtro curatis XIII *Tertianas* & *Quotidianas* exſtitiſſe, in quibus alter a Sale ſumpto paroxyſmus prorſus fugatus fuit, & II *Tertianas duplices*, in quibus itidem altera illius Tertianæ, ſub cujus ſcilicet adventum Sal uſurpatum fuerat, acceſſio non rediit, etſi in horum caſuum altero is, qui jam deſierat, paroxyſmus poſtmodum reſuſcitatus fuerit. Atque hæc quidem ita ſe habent, ut ex XV hiſce Caſibus duo tantum exſtiterint, quibus alterius paroxyſmi tempore aliquis

ſclum-

ſolummodo capitis dolor, duo, quibus tunc temporis levis quædam alteratio, & unus ſolum, in quo tum aliquod caloris augmentum ſeſe prodiderit; cæteris vero cunctis ne minimum quidem hoc ipſo tempore obſervatum fuerit valetudinis indicium. Eadem porro *Tabula* docet, ex reliquis XII caſibus, quibus alter a Salis uſu paroxyſmus non plane depulſus fuit, VII tamen fuiſſe, quibus is vel leviſſimus vel ſaltem maxime levatus recurrerit, & V ſolummodo, in quibus is eodem, ut ante, tenore perſtiterit.

Tertium pariter ſola *Tabulæ* inſpectio haud difficulter edocet, ſi tantum animum adverteris, inter has IX Febres, quibus tertius a Salis uſu paroxyſmus rediit, tres adfuiſſe ab unica ſolummodo hujuſce Remedii doſi tantopere levatas, ut tertia a Sale ſumpto acceſſione non niſi leviſſime tantum Ægrotantem affecerint; indicio equidem haud obſcuro, ſi altera ejuſdem Medicaminis doſis iterata fuiſſet, eas ne tertio quidem paroxyſmo fuiſſe reverſuras. Quod de illarum poſtrema, *duplici* nimirum *Tertiana*, *Caſ.* 23 memorata, tanto etiam liquidius conſtat, quia unica Salis doſis illam mox Tertianam, ſub cujus adventum ſumpta fuerat, ſuſtulit, & alteram ita fregit, ut tribus inde paroxyſmis prorſus decreverit; unde ſi idem Medicamen ſub alterius Tertianæ acceſſionem iteratum fuiſſet, ambigi non poteſt, quin, quod in Febre viribus integra potuit, id tanto magis in fracta præſtitiſſet, ac hanc proinde nullo quidem negotio confeſtim depuliſſet. Immo præter has tres Febres, his etiam

alia *Tertiana* nempe *duplex Casu* 24 notata interfuit, ex cujus Tertianis altera duabus a Sale sumpto accessionibus ita decrevit, ut deinceps fere penitus fugata decesserit, & aliquam solummodo alterationem solitis paroxysmi temporibus reliquerit; altera vero mox a Salis usu ita quidem fracta fuit, ut illico duarum insequentium accessionum tempore ægrum affligere intermiserit, deinde vero, cum nondum radicitus evulsa fuisset, viribus quodammodo refectis resuscitata fuerit; insigni equidem documento, si in harum utraque mox ejusdem Medicaminis usus, ut quidem oportuerat, iteratus fuisset, illius equidem virtute haud difficulter exiguas, quæ tunc tantum supererant, Morbi reliquias ante tertii paroxysmi reditum, penitus potuisse depelli.

Ultimum denique, quod hic notandum censui, facili quidem ratione constat: etsi enim XX *Tertianis simplicibus* hic commemoratis IV interfuerint, quibus tertius a Sale sumpto paroxysmus rediit, illis tamen, uti jam supra observatum est, II tantum ejusmodi Febres affuissent, si Salis usus debita methodo iteratus esset; cum e contra ex V *Quotidianis* III exstiterint, quibus tertia a Salis usu accessione reverti contigerit: unde liquet eas, quibus id in Tertianis acciderit, vices, in ea quidem ad illarum numerum ratione fuisse,

ut 1 ad 10, seu ut 3 ad 30,

in Quotidianis vero

ut 3 ad 5, seu ut 18 ad 30,

ac proinde hoc sexies frequentius in Quotidianis

nis quam quidem in Tertianis ſimplicibus eveniſſe.

VII. A Salis Ammoniaci uſu Febres recidivæ omnino rariſſimæ accidunt.

Ex his itidem Obſervationibus manifeſtum eſt, *Febres recidivas*, quæ a *Chinæ Chinæ* uſu frequentiſſimæ eveniunt, a noſtro quidem *Sale* omnino rariſſimas accidere, niſi quis eas ciborum, aut rerum officientium uſu, ac ſua proinde culpa ſibi arceſſiverit. Etenim ex XXVIII Febribus a Sale Ammoniaco curatis vix *duæ* tantum poſtea reverſæ fuere, quarum altera Tertiana, *Caſu* 19 memorata, quæ Puellulam afflixerat, interjectis undecim a curatione diebus, forte ab aliquo, ut ſuſpicor, victus errore, recurrit; altera vero Quotidiana *Caſ.* 28 notata, quæ Virginem 18 annos natam & fluxum menſtruum nondum expertam affecerat, & a *Salis* doſi vix ſufficiente paulatim decreverat, poſt duarum vel trium ſeptimanarum circuitum rediit. Hæc ſola in omnibus hiſce *recidivæ* exempla. Etſi enim in illa Tertiana duplici, cujus paulo ante memini, altera Febris, quæ Morbo nondum penitus depulſo per unam alteramve acceſſionem ferme delituerat, Medicaminis defectu, quod ad eam radicitus exſtirpandam iterandum fuerat, rurſum in ſcenam prodierit, hanc tamen, quia nondum penitus curata exſtiterat, haud inter Febres recidivas numerandam exiſtimo.

VIII. Salis Ammoniaci uſus Sanitati neutiquam nocivus, neque ul-

Quæ etiam de Corticis Peruviani uſu multi perhibent, quaſi hic ſanitati nocivus varia immo & graviora in Corpore mala progigneret, hæc ſive vera ſive falſa de noſtro ſaltem Sale neutiquam metuenda comperi. Ab hujus enim uſu Febricitantibus

 tan-

lus inde mali futuri metus.

tantum quod inde curatis passim absque ullo alterius Medicaminis subsidio Stomacho appetitum excitandi & cibos digerendi facultatem, Faciei colorem & Corpori vires restitui deprehendi, nullum autem unquam incommodum inde ortum vidi; ita quidem, ut excepta Puerpera *Casu* 26 & Vetula *Casu* 8 memorata, quarum altera cacochymica, altera præter Quotidianam Diarrhæâ afflicta, hanc, illâ curatâ, gravi in victu errore incitaverat, cæteri omnes, quorum Casus hic notati, postquam a Febre liberati fuerant, brevi equidem pristinum vigorem atque sanitatem recuperaverint. Immo ex XXXVIII Ægrotis, qui, ut infra patebit, annis 1702, 1703 & 1704 Sale Ammoniaco usi fuerunt, etiam nunc hoc anno 1716, quo hæc scribo, XXX, ni fallor, supersunt & valetudine prospera utuntur; saltem de XVIII id mihi certo constat & de reliquorum morbo vel morte nihil mihi hactenus compertum est. Ex VIII autem cæteris jam fato functis, una Puerpera modo memorata ex victus errore & morbo inde aggravato decessit; tres admodum senes aliquot post annis ad mortalitatis demum finem accessere; Frater charissimus, ut ex *Casu* 23 liquet, elapsis 18 fere mensibus acutissima Febre, quam ex contagione contraxerat, exstinctus est; reliqui tres quadriennio post, aut longiore etiam intervallo, quo passim sani vegetique fuerant, in morbum impliciti supremum obiere diem. Ex his itaque satis superque manifestum est, in Salem Ammoniacum ne minimam quidem noxæ neque mox neque diu post inde orituræ suspicio-

nem

nem posse cadere; ac proinde *Fr. Joelem* in summo hic errore versari, dum *Oper. Med. Tom.* 5. *lib.* 2., quo de Venenis disserit, *Sect.* 3. *pag. m.* 124. hunc quoque Salem in eorundem numerum adscripserit, & hoc quidem falsum de eo testimonium reddiderit. *Symptomata*, inquit, *si intra corpus ingeratur, excitat Sal Ammoniacum similia Mercurio sublimato aut Arsenico; ventriculum enim & intestina exurit, linguam arefacit & fauces exulcerat.* Hæc enim non tantum falsitatis arguit ingens eorum, quos suprà demonstravi, Medicorum cohors, qui de interno ejus usu ne minimam quidem suspicionem alere visi, sed & clarissime convincit cum ea, ad quam jam provocavi, Observationum sylva, tum frequentissima, quæ & mihi & Fratri toto deinde Praxeos decursu de hujus Salis usu non solum in adultis aut natu majoribus, sed & in tenerrimis etiam infantibus contigit, experientia. Luculentum profecto eorum, quæ ante notavi, specimen, quam nimirum lubrica sit parumque tuta interdum Medicorum fides, in iis etiam, quod sane deplorandum est, de quibus non dubitanter, sed audacter & quasi re penitus explorata disserere videntur.

IX.
Salis Ammoniaci intus in Corpore operandi ratio.

Quod denique ad Salis Ammoniaci operandi modum attinet, ad hunc illustrandum non nisi perpauca & ea quidem satis exigui momenti huc afferre potero; utpote, qui ab initio jam apud animum proposui, nulla hic luxuriantis imaginationis commenta, sola vero observatione comperta aut justis & legitimis inde consectariis deducta tradere.

Pri-

Primum ergo, quod hic obſervo, hoc eſt, quod, ut primum *Sal Ammoniacum in ventriculum delapſum fuerit, mox aliqua ejus portio inde celerrime in Corpus diffundatur & Sanguini Humoribuſque permiſceatur.* Etenim in *Caſu* 23 Æger *ſumptum Salem mox in ventriculo operari, & quadrantis horæ ſpatio ſeſe in totum abdomen diffundere, ibique adhuc per dimidiam circiter horam leniter admodum & abſque ullo incommodo agere* ſenſit: alii vero, ut in *Caſu* 31, 11 & 2, a Sale paroxyſmo inchoante confeſtim ſumpto *mox* vel *calorem in ventriculo productum & inde prognatas frigoris ac horroris inducias*, vel *ſtatim inde frigus quammaxime imminutum*, vel *id ipſum multo quam ante brevius* experti fuere. Jam autem Salem Ammoniacum ex ventriculo ſub forma liquoris per conſuetam chyli fæcumque viam progrediendo adeo minutulo temporis ſpatio non hos ſolum effectus edere, ſed & in totum abdomen diffundi poſſe, mihi ſane neutiquam probabile apparet; & quidem eo minus, quia hunc Salem ſub ea, quam memoravi, forma per primas haud celeriter vias propelli, aſt in ventriculo ſat longas nectere moras comperi, dum ille, de quo *Caſu* 15, ventriculum inde aliquandiu oneratum ſenſerit, & hic ipſe atque alii pariter, ut *Caſus* 13, 31, 15 & 10 edocere queunt, non ſemihoræ tantum, ſed & unius ac dimidiæ, immo bihorii intervallo a Salis uſu elapſo etiam tunc ejus in Aqua ſoluti partem vel ſolam ſive puram vel cum potu aut bile permixtam vomitu rejecerint. Cum itaque exiliſſima tunicarum Ventriculi & inteſtino-

rum;

rum, nec non Vaſorum ſanguiferorum illas perreptantium ſpiracula non ſolum liquorum volatilium ſed & ſimplicis aquæ in Ventriculum aut Inteſtina delapſæ particulis ita pateant, ut ea permeare, atque inde mox vel in Vaſorum ſanguiferorum vel in Abdominis cavitatem evadere poſſint, uti præter alias Obſervationes, Celeberrimorum Anatomicorum experimenta, nimirum *D. Mery* apud *Hamelium Hiſt. Acad. Reg. Scient. Lib.* 3. *Sect.* 6. *Cap.* 2. §. 6, & *Lib.* 6. *Sect.* 1. *Cap.* 5. §. 3, & *Vieuſſenii Nov. Syſtem. Vaſor. p.* 30-34. clare demonſtrant; & propterea hi ipſi meatus eidem Liquori Sale fœto multo magis patere debeant, dum Aquam, ſi Salibus muriaticis imbuta, quam ſi pura fuerit, penetrantiorem eſſe, vel ipſa ex Sale communi confecta Muria vaſis ligneis multo quidem difficilius quam aqua pura coercenda edocet: idcirco mihi quammaxime probabile videtur, quam primum Salis Ammoniaci Liquor in Ventriculum aut Inteſtina deſcenderit, permultas ejus particulas ibidem partim in ipſa ſanguifera vaſa per eorum poros penetrare, partim transverſos membranarum has cavitates circumveſtientium meatus pervadere, atque hac via halitus hoſce Salinos in totum abdomen diffundi, & inſenſilia ubique viſcerum vaſorumque ſpiracula permeare, atque ita ſanguini & humoribus confeſtim permiſceri: quæ omnia tanto quidem celerius accidere debere videntur, ſi cogitemus multas Salis Ammoniaci particulas utpote volatiles mox ventriculi calore in vapores elevari, qui ipſis liquoribus & mobiliores & penetran-

tiores esse solent, & propterea non solum citius per intestina dissipari, sed & facilius quoslibet meatus cæcos subire posse. Immo in his ipsis particulis, quæ ex Sale Ammoniaco in ventriculum delapso confestim exhalant, & inchoante Febris accessione per memoratas viarum angustias celerrime in Viscera & Humores evadunt, hic quidem potissimam illius virtutem esse sitam, nonnullam nobis suspicionem injicit hæc observatio, quod etsi jam ante dicto post Salem sumptum intervallo illius pars vomitu rejecta fuerit, ejus tamen operatio in *Casu* 10, 13 *&* 15 propterea nequaquam debilitari visa sit, uti nec in *Casu* 19, ubi Sal ammoniacum in cupreo vase tritum paulo post, quam sumptum erat, vomitum excitaverat, atque ita ex parte saltem exturbatum fuerat.

Qua autem ratione Sal Ammoniacum Sanguini & Humoribus permixtum in ipsam Febris caussam agat, illamve deleat, hic quidem adcuratius exquirere aut definire neutiquam aggrediar; ad hanc enim hujus Salis operationem rite explicandam ipsa Morbi caussa primo indaganda & demonstranda foret, quod a nostro hic scopo non solum alienum sed & haud levi opera expediendum puto: uti enim de hac multa dicere & conjectari facillimum, ita pauca in medium proferre, quæ hoc seculo adeo illuminato perspicacioribus, quibus aures jam dudum ad lepidas & commentitias Medicorum fabellas obsurduerunt, placere, illisque certitudinis evidentia satisfacere possint, omnino difficillimum esse intelligo. Alterum ergo, quod in hac rerum caligine aliquantulum elucere ac

pro-

proinde hic animadverti posse video, hoc est, *Salem Ammoniacum nec vomitum ciendo, neque ventrem movendo, neque sudores excitando operari; illudque videri in his Febribus curandis potius earundem causam immutando & corrigendo, quam hanc è corpore eliminando agere.* Etsi enim paucis in casibus paulo ante memoratis Salis Ammoniaci usum vomitus fuerit insecutus, illud tamen, cum in ventriculum pervenerit, neque nauseam neque vomitum excitare solere, uti ex cunctis reliquis observationibus abunde patet, ita & ex his ipsis facile liquet: in nonnullis quippe nausea & vomitus jam ante & ab alia quidem causa ægrotantes infestabant; uti in *Casu* 13 à Phlegmatum in fauces incidentium molestia; & in *Casu* 10 à Bile in primas effusa vias, ibique copia vel acredine turbas ciente, utpote quâ Salis Ammoniaci fortasse operatione solutâ atque rejectâ, omne nauseæ & vomitus incommodum antea ægrotanti maxime molestum evanuit: in cæteris vero, uti in *Casu* 15 & 31, vomitum durante frigore & horrore febrili aut paulo post obortum ipsi Morbo adscribendum existimo, dum is hoc tempore, nullo etiam Medicamine, sed potu solum, qualecunque fuerit, sumpto, frequenter contingere soleat, & ita pariter in horum *Casuum* posteriore, sequente paroxysmo, quo Sal ammoniacum non fuerat usurpatum, contigerit. Uti vero hoc Medicamen memorata ratione sumptum nullum omnino vomitum movere, ita nec per alvum purgare, neque sudores elicere comperi, neque pariter, an per

diaphoresin seu perspirationem insensilem aut per urinas evacuet, ullis hactenus indiciis animadverti. Quod autem Humores corrigendo agat, id illud equidem phænomenon haud obscure indicare videtur, quod *Casu* 23 a Fratre febricitante in se ipso observatum referam, nimirum *sumpto Sale Ammoniaco intra unius horæ spatium putidum illum atque nauseosum Salivæ saporem, quem sibi toto morbi decursu molestum senserat, maximam quidem partem correctum atque emendatum fuisse:* tantam enim, quanta huic effectui suffecerit, materiæ morbidæ copiam hic a Sale Ammoniaco è Corpore fuisse expulsam, etsi nullis uspiam indiciis apparuerit, & his quidem temporis angustiis, quibus hoc tunc Medicamen Humoribus tantummodo permixtum fuerat, nemo, ut opinor, sibi facile persuaserit. Præterea hoc ipsum egregie confirmat altera, quam supra *Art.* VI notavimus, observatio, qua nempe constat, *eum ipsum paroxysmum, quo adventante Sal Ammoniacum usurpari cæptum, inde frequenter admodum magnopere fuisse levatum atque imminutum:* is etenim effectus tam subitus, quo hoc Morbi allevamentum non in fine solum, sed toto passim paroxysmi decursu, & propterea brevissimo post Salem sumptum intervallo, productum fuit, alicui materiæ morbidæ eiectioni adscribi non posse videtur, quippe, quæ ante paroxysmi declinationem, seu prius, quam sudor erumpat, sensibus saltem non deprehenditur, & quam tantillo tempore tantam, ut morbum maxime levare potuerit, & tamen insensilem fuisse, probabile non est.

Hacte-

X. Salis Ammoniaci in Quartanis intermittentibus curandis exigua virtus.

Hactenus de Salis Ammoniaci in Tertianis & Quotidianis intermittentibus curandis usu sat copiose dictum. De hujus autem Medicaminis in Quartana virtute a Fratre, qui me in hoc experimento prævenerat,& hic hujus quidem Remedii plus semel periculum fecerat, accepi, se ejus vires pertinaciori huic Morbo eradicando neutiquam pares observasse; & propterea ab ulteriore illius in hac Febre usu prorsus desistere. Quare quum mihi in ejusmodi observationibus summa ejus prudentia & circumspectio notissima esset, pariter jam omni successus spe abjecta, quod primo intenderam, hujusce Medicamenti hic amplius experiundi consilium repudiavi.

XI. Salis Ammoniaci usus in Tertianis & Quotidianis curandis Cortici Peruviano si non præferri, jure saltem meritoque æquiparari potest.

Misso vero *Salis Ammoniaci* ad Quartanas usu, in Tertianis tamen & Quotidianis curandis, ex iis, quæ supra demonstravimus, tanta, ut opinor, illius virtus elucet, ut in his quidem Morbis cum *Peruviano Cortice*, omnium excellentissimo, quæ hactenus innotuere, Febrifugo, de præstantia contendere posse, cætera vero longe superare videatur. Si enim utriusque commoda cum incommodis contulerimus, Salem Ammoniacum aliis quidem dotibus Cortice inferiorem, aliis vero superiorem comperiemus, & hæc equidem ea, ni fallor, ratione comparata observabimus, ut quis omnibus utrinque rite pensitatis nec Sali favere, nec quidquam Cortici derogare videri possit, si neutrum alteri præferendum, utrumque vero in usu retinendum & alterutrum pro re nata usurpandum censuerit. *Peruviani* quippe *Corticis* virtus in hisce major est.

 1. Quod,

1. Quod, etſi ſucceſſuum conſtantiâ in Medica hactenus Arte pauciſſima tantum Pharmaca *Sali Ammoniaco* æquiparari poſſint, conſtet tamen, *Corticem*, ut experiundo didici, illi eo quidem nomine antecellere; imo tanta operandi certitudine eminere, ut noſtram equidem exſpectationem centeſimo vix caſu fefellerit. Tametſi hujus conſtantia, quantacunque etiam fuerit, idcirco perpetua habenda non ſit, uti vel ſolus *Mortonus* Medicus experientiſſimus & maximus *Corticis* Patronus docere poterit, qui ſe ter illius virtutem Intermittentibus depellendis imparem obſervaſſe, candide & ingenue fatetur.

2. Quod nonnunquam Tertianæ ſimplices Cortice Peruviano citius curari queant; quando nimirum vel in ipſo paroxyſmo vel paulo poſt ad Ægrum Medicus acceſſerit; tunc enim hujus Medicaminis uſu confeſtim inchoato vel nulla amplius vel unica tantum Febris acceſſio recurret; cum in ejuſmodi caſu a Sale Ammoniaco, quippe quod haud ante proximi paroxyſmi initium adhiberi poteſt, unica paſſim & interdum binæ etiam acceſſiones perferendæ reſtent.

E contra vero *Salem Ammoniacum* in his rurſum *Cortici* præſtare comperi.

1. Quod ab illius uſu recidivæ omnino rariſſimæ, à China China vero frequentiſſimæ fiant, uti in innumeris quidem Ægrotantibus expertus ſum: niſi forte quis Cortice jam curatus per plures tamen hebdomadas ingentem pulverum ejus numerum, aut longe etiam majorem ejuſdem Medicaminis

ſub

ſub alia forma parati molem devoraverit; quod equidem pauciſſimos præ maximo nauſeoſi Remedii toties repetiti faſtidio & averſatione præſtare aut poſſe aut velle quotidiana quemlibet experientia docere poterit. Quod hercle graviſſimum hujuſce Medicaminis incommodum, & tanto quidem gravius cenſendum, quod ab ejuſmodi recidiva ejuſdem Pharmaci ope curati nihilo majorem quam ante valetudinis ſecuritatem adipiſcantur; plures etenim hac ratione ter quaterve relapſos, neque tum etiam recidivâ ulteriore immunes obſervavi, ita ut nonnulli valetudinis adeo incertæ & morbi toties recurrentis pertæſi, repudiato Cortice, certius ſalutis præſidium in alio tandem Medicamine quæſiverint.

2. Quod illæ quidem Tertianæ duplices & Quotidianæ, quarum acceſſiones diu durantes ſe invicem celeriter inſequuntur, exiguo tantum relicto intervallo, quo Ægri ad quietem & corporis a Febre quaſſati refectionem indigent, paſſim multo citius & commodius Ammoniaco Sale, quam China China curari poſſint. Cum enim Cortex non niſi in ipſa Febrium intermiſſione adhiberi debeat, illiuſque uſus & certis adſtrictus intervallis & ſæpe repetendus ſit, pro hoc equidem hic illud, quod paroxyſmos ſeparat, tempus, neque ſat longum, neque ſatis commodum relinquitur: quare plures paroxyſmos Ægrum perpeti neceſſum eſt, ante, quam tantam iſtius Medicaminis copiam conſumpſerit, quanta quidem Febri omnino ſupprimendæ ſuffecerit.

3. Quod

3. Quod Tertianæ & Quotidianæ interdum unâ & passim binis Salis dosibus curari soleant; cum istiusmodi Ægri sex septemve & nonnunquam multo pluribus Chinæ Chinæ pulveribus ad earundem curationem egeant, atque ita eam, quam ex Medicamentis sumendis capiunt, molestiam tanto sæpius subire, ac tædium inde ortum vincere necessum habeant.

4. Quod si non cunctis saltem quamplurimis multo sit facilius pauxillulum Liquoris gulam celerrime transeuntis, in quo Sal Ammoniacum penitus solutum atque liquatum offertur, sorbere, quam Pulverem ex ore difficulter amoliendum, & tantæ quidem molis, quantæ illi, qui ex Cortice parantur, devorare. Utriusque enim Medicaminis sapor, cum in altero amarissimus, in altero vero salsissimus sit, æquali ferme incommodo molestus vix ullum in delectu discrimen affert.

5. Quod etsi me nullam hactenus noxam, nullumve morbum ex recto atque legitimo Chinæ Chinæ usu prognatum vidisse confitear, licet illud jam per 15, & quod excurrit, annorum spatium sæpissime adhibuerim, multæ tamen, quæ hunc Corticem suspectum reddant, historiæ ubique fere circumferantur; unde in his saltem Regionibus enatum est tantum in ejus usum præjudicium, ut eum multi etiamnum vehementer ac pertinaciter respuant, nec a sua se opinione dimoveri patiantur, atque ita Medicis vel invitis alio omnino Medicamento utendi necessitatem imponant. Cum e contra hisce temporibus de Sale Ammoniaco nihil tale, nullumve cuipiam

præ-

præjudicium hæreat, nec ullus ſit inde mali futuri metus.

Quæ cuncta, niſi me vehementer fallat animus, ejuſmodi ſunt, ut illis rite ponderatis, *Sal Ammoniacum* in Tertianis & Quotidianis curandis poſſet ab æquo rerum Arbitro *Cortici Peruviano* ſi non anteferri, ſummo ſaltem jure atque merito æquiparari.

OBSERVATIONES DE *VIRIBUS & USU* SALIS AMMONIACI AD Febres Tertianas & Quotidianas Intermittentes CURANDAS.

CLASSIS I.

qua continentur

Obſervationes XXVIII

de

Tertianis & Quotidianis Intermittentibus

SALE AMMONIACO

feliciter curatis.

SECTIO I.

Quæ de *Tertianis Simplicibus* Sale Ammoniaco curatis Obſervationes XXII continet.

Art. I. *In quo Obſervationes* VIII *de Tertiana Simplici in Adultis unâ tantummodo Salis Ammoniaci doſi curata.*

Sect. I. De Tertianis ſimplicibus hoc Sale curatis.

Observatio I.

Caſus 1. Ao. 1702.

Virgo ad triginta circiter annos nata VII *Octobr.* ad veſperam in Tertianam incidit; cujus deinde acceſſiones haud eodem ſtato diei tempore recurrunt, aſt tanto brevioribus intervallis, ut XVII^mo^ ejuſdem Menſis die jam tum hora octava matutina ægrotantem corriperet. Tunc, cum noſtram imploraret opem, ei *Salem Ammoniacum* ad ℈IV ſub proximi paroxyſmi initium aut paulo ante ſumendum præſcripſi; cujus tanta quidem vis fuit, ut eâ, quâ tunc temporis affligtabatur, acceſſione finitâ nullam poſtea Febrem experta fuerit, aſt mox abſque ullo alio Medicaminum uſu perfecte convaluerit.

Observatio II.

Caſus 2.

Ao. 1703.

Mulier ſexto & trigeſimo ætatis anno Tertianam nacta & quatuor illius paroxyſmos perpeſſa, qui non bidui ſpatio, ſed circumactis tantummodo tribus & quadraginta horis revertebantur, XI *Martii*, quamprimum Febrem redeuntem animadvertit, mox noſtrum ſecuta conſilium *Salem Ammoniacum* ad ʒiß in liquore dilutum hauſit; unde quidem frigoris duratio fuit multo quam ante brevior, ſubſequens autem æſtus & ſitis gravior. Nihilominus XIII ejuſdem Menſis nulla, quam metue-

SECT. I. De Tertianis simplicibus hoc Sale curatis.

tuebat, Febre, ast aliquo tantum caloris incremento tentata pristinam sibi valetudinem ab eo tempore redditam ac restitutam sensit.

Casus 3.

OBSERVATIO III.

Ao. 1703.

Agricola annum agens secundum & trigesimum Febre afficitur, cujus itidem accessiones, cum diebus alternis redeunt, pristinum invadendi momentum per aliquot horas antevertunt. Is autem, cum XXIV *Martii* quintum paroxysmum jam ingruentem præsentiret, ex præcepto nostro confestim *Sale Ammoniaco* ad ℥iß in Aqua dissoluto usus, tam admirabilem ejus effectum expertus est, ut paulo post adventans Febris vix semihora elapsa à Medicamine victa decesserit, nec unquam postea reversa fuerit.

Casus 4.

OBSERVATIO IV.

Ao. 1703.

Mercatori, qui IX *Maji* & anno vitæ tertio ac quadragesimo prima Tertianæ accessione correptus fuerat, *Salem Ammoniacum* ad ℥iß sumendum præcepi, cumprimum scilicet alterius paroxysmi adventantis indicia persentisceret. Quo facto is hujus consilii eventus fuit, ut postridie ejus diei saporem quidem oris amarum, deinceps vero nullam omnino Febrim fuerit expertus.

Casus 5.

OBSERVATIO V.

Ao. 1703.

Uxori cujusdam Mercatoris annos circiter quadra-

draginta natæ, quæ in Tertianam implicita jam tres quatuorve illius accessiones sustinuerat, XXVI *Maji* IV *Ammoniaci Salis scrupulos* præbui, simulatque recurrente Febre tentari inciperet; & eo quidem successu, ut mox in hoc ipso paroxysmo debilitata Morbi vis multo mitius quam ante ægrotantem afflixerit, immo exinde usque adeo fracta fuerit, ut ab eo statim tempore Febris eam penitus dereliquerit.

SECT. I. De Tertianis simplicibus hoc Sale curatis.

OBSERVATIO VI.

Casus 6.

Ao. 1703.

Consul Urbis Stenovici in Transisalania annum ætatis agens tertium & trigesimum, XV *Junii* hora octava matutina Tertiana laborare cœpit; cujus paroxysmus horarum 43 & $\frac{1}{2}$ circuitu recurrens XVII^mo^ ejusdem mensis die & horæ quartæ nocturnæ medio accessit, levi tantum frigore, ast gravioribus carnium dorsum & artus circumvestientium motiunculis stipatus, subsequente deinde calore & capitis dolore, sed neutiquam gravi, cœterisque consuetis hujusce Febris effectis; quibus cum ægrotum exercuisset, hora duodecima meridiana decessit. Postridie vero ope nostra usus, potiunculam ex *Sale Ammoniaco* ad ℈iß in aqua liquefacto, noctu febre incipiente sumendam, paravit. Quod quidem ei remedium tantopere profuit, ut non solum ea, quæ mox ejus usum insequebatur, accessio multum fuerit levata, sed & illico pluribus exinde pustulis circa labia erumpentibus tota vis morbi radicitus extirpata.

Sect. I. De Tertianis simplicibus hoc Sale curatis.
Casus 7. Ao. 1703.

Observatio. VII.

Pistor annum circiter ætatis sextum atque trigesimum gerens, XVII *Augusti* mox à meridie Febre cœpit affici, à qua ei artus inferiores præsertim circa genua ita ab initio diriguere, ut eos sine difficultate movere non posset: hoc symptoma frigus insecutum, deinde calor cum cephalalgia conjunctus, denique sudor, lumborumque dolor, quibuscum hæc morbi scena fuit terminata. XIX *Aug.* mane circa mediam decimam altera rediit accessio priore gravior, ast in principio non ut ante artuum rigore, sed capitis dolore molesta : mox deinde frigus subsecutum horæ circiter spatio durans : hoc calor excepit, atque vehemens capitis dolor : elapsis duabus post meridiem horis sudor erupit, atque una cum lumborum dolore ad quintam usque perstitit: quo scilicet tempore Æger se Febre jam immunem reputans è lecto quidem surrexit, attamen Capitis dolore in fronte quammaxime circa supercilia hærente & ex Corporis motu, præsertim ab incessu, ingravescente per totam etiam vesperam afflictus fuit. Vomitus in hoc morbo nullus, nisi quod Æger in hocce paroxysmo sumptum aquæ haustum post horæ quadrantem denuo rejecerit. Ciborum appetitus in ipsa Febris intermissione mediocris, in accessione nullus. Cum autem XXI *Aug.* circa mediam decimam matutinam tertius hujusce Febris paroxysmus recurrere, & primo artus inferiores, ita ut in ipso morbi initio, sed levius afficere, & mox dein-

deinde caput illis derelictis petere inciperet, confestim jussu nostro *Salem Ammoniacum* ad ℥iß in potione dilutum & colliquefactum ebibit; tantumque in eo expertus fuit opis, ut hæc ipsa accessio prioribus non solum mitior & cum minore capitis dolore conjuncta fuerit, atque pustulæ (quæ sæpe solent esse Febris discessum parantis indicia) circa nasum in exteriore cute erumpere, illiusque interior membrana tumescere cœperint, sed & deinde nullam amplius Febrim expertus, ast XXIII *Aug.* levi solummodo capitis dolore tentatus, quem ex eo, quo tunc se exercuerat, labore prognatum existimabat, ita quidem expectatione sua multo celerius pristinam omnino sanitatem recuperaverit.

Sect. I. De Tertianis simplicibus hoc Sale curatis.

Observatio VIII.

Casus 8.

Ao. 1703.

Uxor cujusdam Verbi Divini Ministri jam grandis natu, mense *Septembri* in Tertianam implicita, cum duos ejus paroxysmos per 5 vel 6 horas durantes experta fuisset, nostro consilio, tertiâ accessione adventante, mox *Salem Ammoniacum* ad ℥iß in Aqua dissolutum hausit; à cujus usu, ut postea intellexi, illa quidem phlegmata ingrati saporis in os sibi sæpius adscendere conquesta, ast Tertianâ omnino liberata fuit. Interea tamen, cum præter Febrim Corpore vitiatis humoribus infirmo laboraret, & ulteriorem sui curationem negligeret, non tantum depulsâ jam Tertianâ valetudine minus commoda usa est, sed & proximo mense in Febrem continuam incidit, ut nostram rursus

opem

Sect. I. De Tertianis simplicibus hoc Sale curatis.

opem implorare coacta fuerit. Sed hujus morbi curationem, à scopo quippe nostro alienam, heic subjungere necessum non est.

Art. II. *In quo Observationes* VIII *de Tertiana Simplici in Adultis duplici Salis Ammoniaci dosi curata.*

Casus 9.

Observatio I.

Ao. 1703.

Juveni, cum XIX circiter annos haberet, per trimestre quidem spatium Tertiana laboranti, IX *Junii Salem Ammoniacum* ad ʒiß in aqua dilutum mox accedente paroxysmo, cujus reditum tunc temporis opperiebatur, sumendum præscripsi; cujus efficacitate hæc ipsa accessio multum levata Ægrum longe minus quam ante afflixit. Cum vero XI *Junii* nova accessione redeunte eadem ejusdem *Salis* dosis simili ratione iterata fuisset, Febris hujus viribus resistendo impar penitus discessit, atque ita Æger protinus convaluit.

Casus 10.

Observatio II.

Ao. 1703.

Nobilissima Matrona annos magis quadraginta nata XXVI *Julii* minus recte valere, & tota porro nocte ex gravi capitis dolore, nausea continua, atque irritis ad vomendum conatibus ægrotare cœpit. Postridie vero morbi rursum expers visa: ast XXVIII *Julii* hora nona matutina altera accessio reversa, manifesta præ se ferens Febris indicia; primo enim frigore & nausea, deinde siti, & levio-

re

Sect. I. De Tertianis simplicibus hoc Sale curatis.

re quam ante cephalalgia, aſt gravi dorſi crurumque dolore afflixit, & copioſis tandem ſudoribus elapſo 12 horarum circuitu deceſſit. Varia tunc à Medico præſcripta Medicamina, ut Pulveres præſertim ex *Bezoart. min.*, ac *Salibus Abſinth.* & *Card. bened.* compoſiti, & Potio ad VI circiter *uncias* ex iiſdem unà cum *Sale Prunell.*, *Croco*, *Ol. Nuc. Moſch. expr.*, *Sale volat.*, *Conf. Alcherm.*, & *Aquis deſtillatis*, confecta; ſed vix, ut patebit, uſurpata. Cum enim XXX *Julii* mane hora media ſexta Febris ſat vehemens, aſt cum levi frigore celeriterque recedente recurreret, in ipſo acceſſionis initio ex dictis quidem Pulveribus unum adhibuit, ſed mox rurſum evomuit: porro gravis ſucceſſit æſtus: &, cum hora primum octava, atque iterum decima, de memorata Potione cochlear unum alterumve ſumpſiſſet, multus ei ſudor erupit ad ſextam uſque veſpertinam perſiſtens, & unà cum Febre tum demum deſinens: totum vero paroxyſmum continuo fere ſtomachi dolore & anxietate ſubinde ingraveſcente & remittente afflictata tranſegit, pulſumque pariter nunc magis nunc minus acceleratum habuit. I *Auguſti* acceſſio rediit crebro ad finem uſque vomitu moleſta, quo & Ægra Pulverem in principio ſumptum impetu vehementi celeriter rejecit, & pariter, quidquid deinceps de Potione medicata hauſerat, evomuit. Immo finita etiam Febre nauſea non deſiit. III *Auguſti* eam jamtum noctu paroxyſmus aſt levior corripuit; hoc tamen hora ſexta matutina jam finito in animi deliquium incidit. *Poſtridie ejus diei* ſub veſperam acceſſio ſu-

Sect. I. De Tertianis simplicibus hoc Sale curatis.

periori similis recurrit, atque unà cum sudore in ejus declinatione erumpente vix ultra 5 horas perstitit. In utroque hoc paroxysmo frigus breve fuit, sitis autem & æstus graves, nausea etsi remissior quam ante, continua tamen, nec in ipsa Febris intermissione desinens. Atque hac fere ratione continuata Febris; donec x *Augusti*, appropinquante paroxysmo, primò Medicamine ex *Laud Opiat. gr.* I., *Sal. Absynth.* ℈i, & *Ol. Nuc. Mosch. expr. gr.* XVI, ab eodem, de quo ante, Medico ad vomitum cohibendum præscripto usa, de nostro porro consilio *Salem Ammoniacum* ad ℈iv in aqua liquefactum sumpserit, atque illud, cum per bihorium retinuisset, tum demum, vel ex parte saltem, unà cum VI fere bilis *unciis* vomitu rejecerit; quo facto, molestissimo hoc nauseæ & vomitus symptomate prorsus liberata paroxysmum itidem levem, etsi fere pari ac ante spatio terminatum habuit. XII *Augusti* eandem *Salis Ammoniaci* dosin ingruente Febris accessione repetiit, eamque multo quam ante leviorem experta fuit. Postridie Vinum quidem Medicatum ex Herbis *Stomachicis* & *Febrifugis* præscriptum, sed jam ante ejus usum Febris Ægrotantem reliquit, atque ejus valetudinem infestare desiit.

Casus II.

Observatio III.

Ao. 1703.

Virgo quadragesimo circiter ætatis anno in Tertianam incidit, & quinque vel sex illius accessiones sustinuit, quæ gravi capitis dolore infestæ

& elapſo 12 horarum ſpatio decedentes, non bidui ſed breviore circuitu revertebantur. Febre vero intermittente recte valuit. Tum autem hujuſce morbi pertæſa IV *Septembris* me acceſſit, ut præſens ad hoc malum remedium quæreret, & ex noſtro præſcripto *Salem Ammoniacum* ad ʒiß proxima nocte ſumpſit, cum nempe paroxyſmum jam ingruentem animadverteret; quo facto vix ullum eam frigus affecit, aſt calor unà cum capitis dolore toto die perſtitit. Quamobrem, cum me poſtridie conſuleret, ejuſdem Medicaminis uſum iterandum cenſui: Quod & proxima nocte fecit, cum nempe levem Corporis alterationem ſentiens novam acceſſionem adventare putaret; aſt *Sale* ſumpto mox ſomnus ei obrepit, & mane expergefacta bene ſeſe habuit, neque ulla amplius Febre vexata convaluit.

SECT. I. De Tertianis ſimplicibus hoc Sale curatis.

OBSERVATIO IV.

Caſus 12.

Ao. 1703.

Conſul Urbis Stenovici, Vir ſexagenarius & Podagra bis terve in anno graviter affectus, poſtquam XVII *Septembris* tempeſtate aliquanto frigidiore in cubiculo foco deſtituto cum aliis ſermonem per aliquot horas produxerat, octava veſpertina domum reverſus & algens ægrotare cœpit, & quæ ventriculo continuerat, vomitu rejecit: poſtridie vero recte rurſum valuit. Aſt XIX *ejuſdem menſis* hora media ſexta Febris recurrit, & primo horrore atque rigore, deinde calore, capitis lumborumque dolore, aliiſque manifeſtis ſe prodidit indiciis. XXI *Sept.*, hora circiter 12ma, tertia Fe-

 bris

Sect. I. De Tertianis simplicibus hoc Sale curatis.

bris acceſſio reverſa, non ſolum horrore atque rigore, ſed frigore acerrimo, ac ſi totum ubique Corpus aqua gelida ſubito perfuſum fuiſſet, ægrotantem concutere exorſa. Quare XXIII *Sept.* tempore matutino noſtro conſilio uſus confeſtim *Salem Ammoniacum* ad ℥iß aquâ diſſolvere juſſit; aſt, cum mox, hora nempe nona, paroxyſmus eum ſubito atque inopinato invaderet, *Salem* hunc in aqua nondum liqueſcentem protinus hauſit, & gravi rurſum frigore riguit. XXV ejuſdem menſis eandem *Salis Ammoniaci* ſed prius in aqua liquefacti doſin mox adventante Febre repetiit, attamen hac acceſſione licet ultima ſat gravem illius vim ſuſtinuit: exinde enim nullum amplius Febris aut valetudinis indicium fuit expertus, atque ita in antiquum ſanitatis ſtatum omnino reſtitutus.

Caſus 13.

Observatio V.

Ao. 1703.

Vir circiter quintum & quinquageſimum agens annum, qui antea Bataviæ in India Orientali Centurionis munere functus erat, cum per tres fere ſeptimanas appetitum proſtratum ſenſerat, V *Octobr*, jam veſpere Febre cœpit affici, quæ, cum in multam noctem perſtiterat, deceſſit. VII *Octobr*. Febris rediit, & primo horrore atque tremore, aſt levi tantum frigore & per 7 vel 8 minuta tantummodo durante, deinde vero cephalalgia atque gravi lumborum dolore, uſque dum abierit, ægrotantem exercuit. IX *Octobr*., cum ſuomet ipſe conſilio *Extracti Abſynth.* ℥ß ſumpſiſſet, Febris tamen hora deci-

decima matutina priori plane ſimilis reverſa. Appetitus, uti jam antea maxime languit, ita & toto morbi decurſu propemodum abolitus perſtitit. XI *Octobr*. quum noctu à phlegmate è naribus in fauces delapſo vomitu ſatis vehementer correptus materiam quandam nigram ſapore dulcem & in aqua liqueſcentem rejeciſſet, mane hora media nona Febrem iterum ingruentem ſenſit, & ex noſtro tum præcepto *Salem Ammoniacum* ad ʒiß cereviſia diſſolutum confeſtim hauſit; at ſemihora fermè elapſa illud, illiuſve partem, ita uti ſumpſerat, abſque ulla alia materia admiſta vomitu reddidit. Paroxyſmus tunc quidem brevis, aſt prioribus multo vehementior & cum delirio conjunctus, in copioſiſſimum ſudorem exiit, atque una cum eo hora ſecunda poſtmeridiana deſiit. XIII *Octobr*. mane hora ſeptima redeunte Febre, eandem *Salis Ammoniaci* doſin repetiit, ſed rurſum, ut ante, poſt ſemihoram oborto vomitu, cæteroquin tunc temporis neutiquam moleſto, illius in ventriculo reſiduam partem ore rejecit. Acceſſio etſi, ut ante, cum delirio conjuncta, præcedente tamen multo mitior breviorque, jam ante meridiem media undecima fuit terminata. XV *Octobr*. haud alio incommodo niſi levi tantum horrore tempore matutino per quadrantem horæ affectus, nulla præterea Febris indicia ſenſit, atque ita ab hoc morbo relictus, penituſque curatus permanſit.

SECT. I. De Tertianis ſimplicibus hoc Sale curatis.

SECT. I. De Tertianis simplicibus hoc Sale curatis.

OBSERVATIO VI.

Casus 14.

Ao. 1704.

Mulier trigesimo circiter vitæ anno Febris Tertianæ paroxysmo bis afflictata, XXIV *Februarii* mane paulo ante tertiam Febris accessionem de nostra sententia *Sale Ammoniaco* ad ℥iß in aqua diluto usa, horrore tamen atque tremore vehementi, & gravi admodum Febre correpta fuit. Nihilominus nostro nixa consilio, XXVI *ejusdem mensis*, paulo ante illud temporis momentum, quo quarti paroxysmi recursum metuit, eandem *Salis Ammoniaci* dosin iteravit: nec ejus spem fefellit eventus, dum post hujus usum nulla omnino Febre, ast eo ipso tempore aliquo tantum capitis dolore tentata fuerit, atque ita ab hoc morbo cito penitusque curata convaluerit.

Casus 15.

OBSERVATIO. VII.

Ao. 1704.

Vir annos ferme triginta natus, cum duos Tertianæ paroxysmos neutiquam graves expertus fuisset, XVIII *Martii*, tertiâ accessione bihorio ante illud diei tempus, quo prior accesserat, recurrente, præscriptum à nobis ad ℈v & in aqua liquatum *Ammoniacum Salem* protinus hausit; at duabus post horis hujusce Medicaminis partem vomitu rejecit. Gravis interim paroxysmus vehementer admodum ægrotantem afflixit. Attamen XX *Martii* egregius Salis effectus clarissimè patuit; cum enim hora octava matutina, quâ circiter Febrem redituram

ram existimabat, eandem *Salis Ammoniaci* dosin iterasset, haud aliud incommodum præter ventriculum à Medicamine perquam oneratum expertus, sese jam à Febre liberatum advertit, neque ulla deinde valetudinis vestigia relicta sensit.

SECT. I. De Tertianis simplicibus hoc Sale curatis.

OBSERVATIO VIII.

Casus 16.

Ao. 1704.

Juvenis annum gerens ætatis sextum & vigesimum, cum per aliquot dies rusticatus intemperanter vixisset, atque se cibis, vino, illiusque spiritu & cerevisia pinguiore frequenter & avidè ingurgitasset, XX *Augusti* nausea & vomitu correptus, porro in Febriculam vigiliis, æstu & aliis incommodis noctu præsertim infestam incidit; in quem etiam morbum alter ejus socius ex eodem vitæ genere paucis ante diebus implicitus fuerat. Quamobrem hisce molestiis nequaquam remittentibus, post octiduum sese ad medicaminum usum convertit, & *Nitri fixi* ℥ij bidui spatio consumpsit; inde febricula liberatus sese quidem melius habuit, corpore tamen & animo magnopere languens VI vel VII *Septembris* ex Febre intermittente laborare cœpit: præscripto vero *Peruviani Corticis* usu, cum eo, quo Febris intermittebat, tempore VI ejus *dragmas* usurpasset, morbo depulso rectius se habuit, &, ut recidivam præcaveret, octiduo post dimidiatam ejusdem medicaminis dosin repetiit, & pristinum interea corporis habitum atque vigorem recuperavit. Verumenimvero, cum IV *Octobr.* se ab *Asellis minoribus* etsi à me serio prohibitis non continuis-

SECT. I. De Tertianis ſimplicibus hoc Sale curatis.

tinuiſſet, immo his quidem ventriculum oneraſſet, poſtridie, uti & ſequente, quo diu in pluviis inceſſerat, die febricula correptus eſt; & porro VII & IX *Octobr.* in paroxyſmum ſat gravem, medio vero inter utrumque die in acceſſionem valde levem, atque ita in Tertianam duplicem incidit; quæ tamen X *Octobr.* iterato *Corticis* uſu & VI ejus *dragmis* adhibitis celeriter fugata diſceſſit. Hic tamen nondum hujuſce morbi finis. Etenim XXVIII *Octobris* rurſum valetudine tentari, & poſtridie circa meridiem paroxyſmo febrili perquam gravi, & ſimul crebro vomitu bilioſo, alvi profluvio, atque ſudoribus mox in ipſo acceſſionis initio erumpentibus affligi cœpit. XXX *Octobr.* leviſſima tantum Febris acceſſio: poſtero vero die paroxyſmus vomitu iterum & alvi fluxione, ſudoribuſque penultimo ſimilis, & eadem quoque hora exorſus, ægrotantem exercuit. I *Novembr.* Febris expers recte valuit; aſt poſtridie ejus diei paroxyſmus priori ſimilis, eademque iterum hora recurrit. Capto ergo nobiſcum conſilio, IV *Novembr.* dimidia ante Febris adventum hora *Salem Ammoniacum* ad ℈v in aqua liquefactum adhibuit, atque mox ejus virtute paroxyſmum tunc temporis levatum advertit; quare VI *Novembr.* eadem hora eandem iſtius *Salis* doſin repetiit, tuncque paroxyſmum multo magis diminutum & vix tribus elapſis horis decedentem habuit. VIII *Novembr.* Febris acceſſio ſed leviſſima rediit, &, uti jam ei auguratus fueram, vix unam & dimidiam horam perſtitit. X *Novembr.* nulla eum Febris, aſt aliquis tan-

tantum capitis affecit dolor. Atque ita tandem hic morbus penitus exſtirpatus ægrotantem dereliquit, neque ullam poſtea recidivam genuit.

Sect. I. De Tertianis ſimplicibus hoc Sale curatis.

Art. III. *In quo Obſervationes* IV *de Tertiana Simplici in Impuberibus & Infantibus, vel unâ, vel duabus Salis Ammoniaci doſibus curata.*

Observatio I.

Caſus 17.

Ao. 1703.

Juriſconſulti cujuſdam in Drenthia Filiolæ, quum exacto octavo ætatis anno per aliquod tempus Tertianâ laboraſſet, cujus acceſſiones breviore quam bidui circuitu revertebantur, XXIV *Aprilis*, rogatu Parentis, *Salem Ammoniacum* ad ʒi in aqua diſſolutum paulò ante proximi paroxyſmi adventum hauriendum præcepi; nec diu poſt tantum hujuſce Medicaminis ſucceſſum intellexi, ut Febris illius ope depulſa, & proſpera Puellæ valetudo reſtituta fuerit.

Observatio II.

Caſus 18.

Ao. 1702.

Puellula ad tres circiter annos nata, craſſo atque obeſo corporis habitu, quum 14 fere dies ex Tertiana ægrotaſſet, atque me Parentes XXII *Octobr.* de celeri facilique ad hoc malum remedio conſuluiſſent, proxima nocte, cumprimum Febrem recurrentem cernerent, *Ammoniacum* ei *Salem* ad ℈ij in liquore dilutum præbuerunt; cujus virtute

H mor-

Sect. I. De Tertianis simplicibus hoc Sale curatis.

morbi impetus ita retusus, ut alter à Sale sumpto paroxysmus mitius quam ante, atque æstu minore Puellulam afflixerit. Porro XXVI *Octobr.* eo quidem tempore, quo Febris reditum opperiebantur, idem *Salis* usus ad ℈ijß fuit iteratus; eo quidem Medicaminis successu, ut vix tunc Febris vel saltem non nisi levissime recurrere, atque deinceps penitus Filiolam relinquere visa fuerit.

Casus 19.

Observatio III.

Ao. 1702.

Eadem Puella à Febre liberata, atque *undecim* dierum spatio recte valere visa, VI *Novembr.* in paroxysmum febrilem recidit; & propterea VIII *ejusdem mensis die*, cum accessionem iterum ingruentem sentiret, ℈ijß *Salis Ammoniaci* in aqua liquefacti celeriter hausit; ast, cum hoc Sal per errorem in æreo mortario contritum quasdam fortasse metalli particulas solvisset, accidit, ut paulo post in vomitum inciderit, atque ita nonnullam hujus Medicaminis partem procul omni dubio rejecerit. Id tamen haud frustra sumptum docuit eventus; siquidem Febris X *Novembr.* multo quidem levior, & XII, nec non XIV *ejusdem mensis* levissima tantum redierit, & ab eo tempore Puellulam penitus curatam reliquerit.

Casus 20.

Observatio IV.

Ao. 1704.

Filiolus Mercatoris, 14 aut 15 mensium infans, quem molestiæ ex dentium eruptione natæ per dies ali-

SECT. I. De Tertianis simplicibus hoc Sale curatis.

aliquot affecerant, cujusque scroto natibusque inde major, ut solet, orta fœcum & urinæ acrimonia jam à triduo cuticulam eroserat, XXXI *Januarii* insolito torpore atque somnolentia languere, postridie vero se melius habere visus est. II *Februarii* altera morbi accessio faciei pallore atque artuum tremore exorsa, illum deinde consuetis Febris molestiis afflixit: postero vero die, ita, uti antea, recte valuit, & tum *Epicarpium* ex *Terebinthina* & *Caphura* confectum & carpo utrique sub vesperam applicatum habuit. IV *Febr.* ferme sine tremore Febris, cætera tamen priori similis accessit, & porro alternis diebus constanter recurrere perstitit, nisi quod XVI *Febr.* duobus continuis diebus, etsi deinde rursum alternis, redierit. Atque ita se res habuit, donec Parentibus huic morbo remedium postulantibus, XXV *Febr. Salis Ammoniaci* ℈ß paulo ante Febris adventum Parvulo in pulte offerendum curaverim: quo facto paroxysmus quidem brevius, quam ante afflixit, attamen postridie necopinato rediit; atque ita tunc temporis Medicaminis nondum parati usus iterari non potuit. XXVII *Febr.* nulla quidem Febris, postero vero die prægressis haud dissimilis reversa; tum autem Puerulo mox in ipso accessionis initio *Sal Ammoniacum* ad gr. XIV simili ac ante ratione datum. XXIX *Febr.* nulla rursum Febris; & triduo exinde secuto illius quidem aliqua indies accessio rediit, sed hoc tempore circumacto penitus discessit; atque ita hoc malo liberatus Infans protinus convaluit.

SECT. I. De Tertianis simplicibus hoc Sale curatis.

Art. IV. *In quo Observationes* II *de Tertiana Simplici in Adultis, unâ vel alterâ Salis Ammoniaci dosi, adjuncto Vini Medicati usu, curata.*

Casus 21.

OBSERVATIO I.

Ao. 1703.

Vir quidam honoratus, corpore obesus, & ab aliquot retro annis nimia interdum Spiritus Vini copia usus, cujus ætas jamdum decies septenos Solis anfractus reditusque converterat, XXIV *Maji* hora decima matutina frigore, horrore atque tremore correptus in Febrim intermittentem incidit; cujus accessio interjecto biduo ad septimam vespertinam rediit, & nullo quidem tremore, ac levi solum frigore, mox vero non tantum calore, siti, capitis dolore, cæterisque consuetis Febris indiciis, sed & urinæ incontinentiâ Ægrotantem afflixit. Quamobrem XXVIII *Maji* nostro consilio & adjumento usus, quum proxima nocte hora media tertia Febrem rursum adventantem animadverteret, mox *Salem Ammoniacum* ad ℥iß in aqua dissolutum adhibuit; Hujus autem accessionis initio frigus solummodo pedes adstrinxit, inde vero gradatim se sursum atque ita in totum omnino corpus diffudit; deinde non solum æstus, sitis, urinæ incontinentia, cæteraque, ut ante, symptomata secuta, sed & gravis insuper præcordiorum anxietas: decima vero matutina, decrescente Febre, somnus obrepsit, eumque Æger ad vesperam extraxit. XXX *Maji*,

quum

quum corpore ſenili pridiana febre quaſſato maxime langueret, & propterea ejuſmodi pharmacum vehementer expeteret, quod ipſi poſſet torporem excutere, corpus roborare, & febri ſimul reſiſtere, idcirco hoc quidem ei Vinum Medicatum præſcribere viſum eſt.

Sect. I. De Tertianis ſimplicibus hoc Sale curatis.

℞ *Rad. Helenii, Gentianæ,*
Lign. Colubrini an. ß℥i.
Herb. Menthæ, Cardui benedicti an. Mß.
Summ. Abſinthii, Centaurii minoris,
Flor. Chamomillæ an. P. i.

Hiſce conciſis & contuſis quum ante meridiem Vinum Gallicum ad ℔i aut paulo majore copiâ fuiſſet affuſum, ab Ægro hora quarta pomeridiana *tres* illius *unciæ* uſurpari cœptæ. Nocte proxima, fractis jam morbi viribus, nec frigore laborans, neque aliis conſuetis Febris incommodis, ſolam ſitim atque anxietatem ſat gravem expertus eſt, atque inde ſibi ex febricula laboraſſe viſus. Biduo ſequente, nimirum *ultimo Maji* & 1mo *Junii* ter quotidie *tres* Vini Medicati *unciæ* ab Ægrotante ſumptæ. Nocte proximâ, horâ ſecundâ ultima Febris acceſſio & quidem cum frigore rediit, aſt leviter ſolum, neque ullo horrore aut rigore, neque tantâ, ac antea, anxietate ægrotum afflixit. Exinde vero nulla amplius Febre tentatus, totâ ſolummodo nocte, quæ v^tum^ *hujuſce menſis diem* præceſſit, uſque ad horam decimam matutinam interno frigore, quum externe caleret, ſubinde ingraveſcente atque remittente, nullis autem aliis moleſtiis

 affe-

Sect. I. De Tertianis simplicibus hoc Sale curatis.

affectus est. VII *Junii* pedum ei tumor œdematosus obortus, qui vesperi aggravescens, triduo tamen elapso disparuit; & deinde quidem XIX *Junii* rediit, ast levi solummodo purgatione paucisque remediis quotidie decrescens sensim evanuit. Atque ita omni depulsâ morbi molestiâ Ægrotanti pristina reddita salus.

Casus 22.

Observatio II.

Ao. 1702.

Mulier plurium liberorum mater, annum agens quintum & vigesimum, ab ultimo puerperio per integrum anni spatium, incertis quidem intervallis, pungentibus ab epigastrio ad umbilicum doloribus, subsequente faucium constrictione atque anxietate, afflictata, interea temporis in Febrim etiam tertianam incidit; atque eâ tandem liberata, unà cum appetitu prostrato memoratos dolores magis ingravescentes experta fuit; donec XXII *Septembr.* potione seu *mixturâ*, ut ajunt, *antihysterica* & *sudoriferâ*, quam ei præscripseram, usurpatâ, mox inde hoc malum usque adeo levatum adverterit, ut se jam plane curatam neque ulteriore Medicaminum ope egentem existimaret. Nihilominus hoc morbo nondum radicitus evulso memorati dolores unà cum faucium anxietate postea reversi fuere, ad quos iterum, ut ante, circa *Octobris* initium tertiana Febris sub vesperam recurrens accessit, oris interim anhelitu fœtidum & simul subacidum odorem spirante, urinâ crassâ atque pituitæ refertâ. Huic ergo, cum nostram rursus opem implorasset, IX

Octobr.

Sect. I. De Tertianis simplicibus hoc Sale curatis.

Octobr. hunc quidem horum Medicaminum usum præscripsi.

℞ *Laud. opiat. gr.* iij
Croci, Castorei an ℈i
Assæ fœtidæ, Gumm. Ammoniaci an ℈ß

Cum q. s. *Elix. Propr.* M. F. *Pilulæ* N° xv, de quibus quotidie mane, cum Febris cessaverit, *tres* capiat Æger.

℞ *Rad. Gentianæ, Helenii, Dictamni Cretici an.* ℥ij
Lign. Colubrini ℥ß
Herb. Cardui benedicti, Menthæ, Pulegii an Mi.
Summ. Absinthii, Centaurii minoris an. P. i.
Sem. Siliris montani ʒij.

Quibus concisis & contusis ac deinde vasi vitreo inditis affundantur Vini Gallici ℔ iii, atque per unum alterumve diem in loco calido detineantur: tum vero extra paroxysmum de hoc Vino tres *unciæ* Ægrotanti quotidie ter exhibendæ, ac tempore matutino illius usus mox, sumptis Pilulis, erit inchoandus. Consumptis autem hisce Medicamentis, dimidiâ ante Tertianæ adventum horâ *Salem Ammoniacum* ad ʒiß in aqua liquefactum hauriat, idemque Medicamen proximâ accessione repetat. Quæ cuncta quum ex nostro præcepto ritè essent perpetrata, Mulier & Tertianâ & reliquo Morbo, uti postmodum intellexi, liberata feliciter convaluit.

Sec-

Sect. II. De Tertianis duplicibus hoc Sale curatis.

Sectio II.

Quæ de *Tertianis Duplicibus* Sale Ammoniaco curatis Obſervationes II continet.

Caſus 23.

Observatio I.

Ao. 1707.

Chariſſimus piæ memoriæ Frater, ingenio, doctrinâ & experientiâ egregius profecto Medicus, & Urbis Vollenhovæ Conſul, quum jam annos quadraginta compleſſet, ibidem circa medium Menſis *Octobris* Tertianâ duplici corripitur, cujus phænomena adeo ſingularia & inſolita fuere, ut mihi quidem operæ pretium viſum fuerit, illius Morbi hiſtoriam ex ejus literis tunc temporis ad me datis excerpere, eamque heic in ordinem redactam proponere.

Prima Tertianæ acceſſio veſperè ad horam circiter quintam invaſit, in principio haud alio quidem incommodo, quam aliqua Corporis perturbatione, ſeu interna atque inſolita commotione (quam vulgo *alterationem* dicunt) ſeſe manifeſtans, donec tribus poſt horis ſecuto paroxyſmi vigore gravis in fronte & utroque occipitis latere (non autem in medio) dolor Ægrotantem corriperet. Poſtridie hora nona matutina ſucceſſit altera acceſſio, primus ſcilicet alterius ſeu poſterioris Tertianæ paroxyſmus, nullo omnino Capitis dolore moleſtus. Atque ſic ambo utriuſque Tertianæ paro-

roxyſmi ea quidem ratione bis terve reverſi, ut Ægrotanti neutiquam graves nullo quoque eum frigore, horrore, vel rigore afflixerint, neque diu perſtiterint; quum prior ſcilicet veſperè ad horam circiter octavam inciperet, & poſterior ad ſequentis diei meridiem deſineret, Æger itidem, quum Febres deceſſerant, recte valere viſus, immo ſani adinſtar comedere, atque cuncta ex ordine quotidiano peragere. Tum verò uterque paroxyſmus ſubito atque vehementer aggraveſcere cœpit. Prior etenim acceſſio gravi cum æſtu, ab octava veſpertina ad primam nocturnam uſque, ægrotum miſerè jactans tunc in ſudorem copioſiſſimum exiit, qui unà cum vehementiſſima ſiti per octo quidem horas perſtitit, donec ſcilicet ſuperveniens altera Febris illi finem imponeret; quæ equidem ab hora nona matutina ad mediam primam pomeridianam nulla quidem ſiti, nullis etiam doloribus, quales in Tertiana ſentiri ſolent, & levi tantum ac ſicco calore, aſt terribili Corporis perturbatione atque interna commotione adeò vehementer Ægrotantem afflixit, ut etſi per 14 annos graves ſæpe Febres expertus ſit, nunquam tamen ullam cum hac quidem comparandam fuerit perpeſſus. Primo quoque hujus paroxyſmi trihorio phænomenon admodum ſingulare & prorſus inſolitum adfuit, quum nimirum quælibet tam inſpiratio quam exſpiratio ad $1\frac{1}{2}$ minuti tempus aut ad majus etiam ſpatium perſiſteret, & ſub inſpirationis cujuslibet finem Diaphragma tam alte deſcenderet, ut eum inde ſenſum atque imaginationem nanciſceretur, ac ſi inſpiratio ſeu po-

Sect. II. De Tertianis duplicibus hoc Sale curatis.

SECT. II. De Tertianis duplicibus hoc Sale curatis.

tius inſpiratione hauſtus aer ſeſe deorſum infra umbilicum extenderet, & rurſus ſub cujuslibet exſpirationis finem exſpirandi principium ſeu aeris exſpirati origo tandem ad guttur uſque adſcendere videretur. Nullus ei interim alicujus in reſpirando difficultatis ſenſus, immo reſpiratio immane quantum liberior quam quidem in ſanitate viſa. Pulſus Cordis hoc tempore tardus, aſt perquam validus, ita ut ſinguli ejus motus tam ſyſtoles quam diaſtoles maximâ vi atque robore peragerentur: in Corde tum etiam acres punctiones & vividi dolores ſentiebantur, à ſiniſtra papilla ſe oblique ſurſum & antrorſum ad ſternum uſque exporrigentes. Porro ſemihora à meridie gravi cum ſiti ſudor ſecutus, & quantitate & diuturnitate omnino prodigioſus: tantâ enim perpetuo copiâ erupit, ut continuis ſemper rivulis à fronte natibuſque defluxerit, atque per lectum cæteroquin ſat craſſum plumiſque anſerinis abundè refertum in ſubjectum uſque ſtramen penetraverit, & iſtâ quidem vehementiâ ultra 24 horas perſtiterit. Immo in harum acceſſionum utraque id quoque prorſus inſolens atque maxime rarum, immo ſtupendum extitit, quod etſi ſemper in hoc morbo Saliva & Phlegmata prorſus omni ſalſo ſapore carerent, hic tamen ſudor tantâ atque tam mirabili Salis copiâ fuerit refertus, ut non ſolum, quoties in os influeret, tam acri & infeſtâ ſalſedine, quam quidem vehementiſſima Salis Ammoniaci in pauciſſima aqua liquefacti muria, guſtum afficeret, atque vel minima illius guttula, ſi forte in oculum incideret, eum ubique igneâ quaſi vehementiâ roderet ureretque, ſed & præterea, quum verſus paroxyſmi

fi-

Sect. II. De Tertianis duplicibus hoc Sale curatis.

finem ſudor decreſcere atque minui inciperet, mox in cryſtallos concreſceret tantæ fere molis, quantâ vel Salis communis ſubtilioris, quale in noſtris quidem menſis apponi ſolet, granula, vel quæ ex majoribus & integris iſtius Salis cryſtallis cochleari leviter fractis exſurgunt, paſſim deprehendimus; & eâ quidem multitudine, ut ubique in barba non ſolum hærerent, ſed & contigua ſibi invicem granula totam fere faciem contegerent, imo ad naſi latera aliis alia denſè ſuperſtrata incumberent; & & quoties faciem ab illis purgari penituſque detergi curaſſet, toties intra 7 vel 8 minuta novis rurſum Salis cryſtallis obduceretur. Erantque hæc granula ita quidem comparata, ut digitorum contactu inſtar communis leviterque contriti Salis ſubrotunda, aſpera, atque acuminata ſentirentur. Cum tandem hic tam diutinus tamque vehemens ſudor deſiiſſet, veſperi rurſum prioris Tertianæ paroxyſmus Ægrum ſimili ac ante ratione affecit; nec non poſterioris acceſſio poſtridie horâ conſuetâ, nonâ nempe matutinâ rediit, & inde quidem ad meridiem uſque nec calore, nec frigore, nec tremore, ſed vehementiſſimis & ferme incredibilibus horroribus Ægrotantem afflixit. Inſpiratio & exſpiratio tunc temporis, etſi duplo quidem quam in prægreſſo hujus Tertianæ paroxyſmo breviores, etiamnum tamen pergrandes atque admodum diuturnæ fuere: Qualibet autem Cordis Syſtole dolor ejus multo quam ante major; & Corporis interna commotio atque perturbatio, etiamſi in præcedente ejuſdem Febris acceſſione, ut ſupra memoravimus, graviſſi-

Sect. II. De Tertianis duplicibus hoc Sale curatis.

ma fuerit, nunc tamen duplo quidem infeſtior extitit, adeo ut Æger iſto trihorio tantum ſe inde perpeſſum exiſtimaverit, quantum quidem aliquis abſque funeſto eventu ſuſtinere poſſet. Ipſo vero meridie ſudor erupit, qui tam in hac, quam in ea, quæ hâc nocte affuerat, prioris Tertianæ acceſſione, ſive illius copiam, ſive ſalſedinem, ſeu denique Salis granula, eorumque multitudinem ſpectaveris, prorſus ut ante ſeſe habuit; in eo ſolum diſcrepans, quod in utroque hoc paroxyſmo, uti & in ſequentibus diutius etiam, quam in præcedentibus perſtiterit; ſiquidem in utraque acceſſione ſudoris tempora conjunctim computata 40 horarum ſpatium exceſſerint. Phlegmata interea, uti antea, ita & in hiſce, atque in ſequentibus paroxyſmis omni Sale, quantum quidem guſtu dijudicari poterat, orbata. Imo hactenus in hoc morbo Saliva non tantum non ſalſa fuit, ut ſupra notavimus, ſed & dulci ac ſimul nauſeoſo atque putido ejuſmodi ſapore prædita, qualis præſertim in corrupto piſcium marinorum jecinore deprehendi ſolet; unde quum continuo in os deflueret, continuam etiam ægrotanti moleſtiam peperit. Adhuc nulla quidem Medicamina adhibita, ſi pauca Alcalina, ut *Oculos Cancri*, *Teſtas Oſtreorum* ſiccatas & *Nitri fixi* duas treſve *drachmas* exceperis, quæ ſcilicet ab eo, quo morbus aggraveſcere cœpit, tempore, abſque ullo tamen effectu, uſurpata fuere. Porro finitis paroxyſmi poſtremò memorati ſudoribus paulo poſt, conſuetà ad veſperam horâ, tertia ab ingraveſcente morbo prioris Tertianæ acceſſio recurrit,

Sect. II. De Tertianis duplicibus hoc Sale curatis.

rit, nec minus, quam ſecunda, ſudorum abundantiâ, ſalſedine, atque diuturnitate memorabilis extitit. Poſtridie vero mane, & horæ circiter ſpatio ante, quam hanc quidem Febrem poſterioris Tertianæ paroxyſmus exciperet, ſumpſit Æger *Salem Ammoniacum* ad ʒi in aqua liquefactum; cujus ſcilicet uſum huc uſque diſtulerat, & quia de ipſo morbi genere incertus, utrum hæc Febris ad continuarum remittentium, an verò ad intermittentium claſſem pertineret, hactenus ambegerat; & quia hic morbus adeo ſingularis de hujus Medicaminis effectu ei dubitationem & ſcrupulum injecerat; id quidem veritus, ne iſti forte Sali, cujus tam prodigioſam in Corpore copiam ſudores demonſtraverant, tanta cum *Sale Ammoniaco* intercederet affinitas, quæ hujus vim eludere, atque ita effectum fruſtrari poſſet. Interea, ut ſolent eſſe vanæ atque fallaces de Medicaminum effectis opiniones, quotieſcunque experientiæ non fuerint innixæ, tantum hic *Sal Ammoniacum* habuit ſucceſſum, ut inde confeſtim admirabilis in morbo mutatio nata, atque illius impetus non tantum retuſus, ſed & fractus fuerit, ita quidem ut Æger haud alio ad eum penitus depellendum remedio indiguerit. Utprimum ſcilicet *Sal Ammoniacum* ab Ægrotante ſumptum fuerat, mox illud in ventriculo operari, & quadrantis horæ ſpatio ſeſe in totum abdomen diffundere, ibique adhuc per dimidiam circiter horam leniter admodum & abſque ullo incommodo agere ſenſit: quo facto, etſi mox alter ille paroxyſmus acceſſerit, confeſtim necopinato

Sect. II. De Tertianis duplicibus hoc Sale curatis.

putidum istum atque nauseosum Salivæ saporem majore ex parte correctum atque sublatum animadvertit; & præterea non sine admiratione tam celerem hujus Medicaminis successum deprehendit, ut hæc ipsa accessio mox inde levata eum primo illo trihorio, quo ante summâ violentiâ sævierat, nunc quidem duplo saltem minus afflictaverit; etiamsi sudores hoc tempore secuti nec copiâ, nec salsedine quam ante minore profluxerint, neque citius desinentes, in posterum omnino diem & quidem in pomeridianum tempus perstiterint; & denique non sine stupore tam admirabilem ejusdem Medicaminis virtutem expertus est, ut hujus posterioris Tertianæ Morbus (cujus ea, quam modo memoravimus, accessio fuerat) etsi gravissimus plane, atque modo in summo vigore tantum non Ægrotanti exitium afferre visus, mox tamen ab hoc ipso tempore protinus exstinctus & funditus exstirpatus fuerit; atque ita tantæ ac tam prodigiosæ Salium morbidorum atque minacium copiæ affinis tamen & cognati *Ammoniaci* Salis exiguo solum pulvere tam celeriter eversæ atque fugatæ extiterint. O profunda, ô admirabilia rerum naturalium mysteria, ô cœcas hominum mentes, qui in hisce quanto minus ingenio pollent, tanto plus ei tribuunt, atque abditas rerum naturalium causas & arcanos illarum nexus sibi ubicunque patescere putant, & hinc fastu turgidi atque elati experimenta despiciunt, & levibus potius atque jejunis ratiunculis in tanta rerum caligine morborum curationes superstruunt! sed è diverticulo in viam.

Nec

Nec ſolum Salis Ammoniaci efficacitas ad poſteriorem, ad quam depellendam ſumptum fuerat, ſed & ad priorem Tertianam abigendam contulit. Hujus enim acceſſio ad veſperam, quum paulo ante ultimus alterius Tertianæ paroxyſmus deſierat, reverſa, minus quam antea vehemens extitit; quamvis ſudores ſimili ſeſe ratione habuerint, nec multo minore copiâ profluxerint: exinde porro fractis jam ejus viribus bis tantum rediit, & ita quidem, ut ſingulis vicibus, ipſis etiam ſudoribus maxime imminutis, vehementer decreverit, atque tum ægrotantem prorſus dereliquerit. Illo autem octiduo, quo Æger Febres haſce graviſſimas expertus eſt, corpus maxime extenuatum, & plus quam 25 librarum pondere imminutum habuit; viribus adeo conſumptis, ut niſi ab alio ſuſtentatus ne pauciſſimis quidem paſſibus progredi valeret. Eodemque temporis circuitu copioſiſſimis illis, queis tunc diffluxerat, ſudoribus plures *Salis* iſtius ſupra memorati *libras* à ſe per cutim fuiſſe excretas ſibi, perito admodum Geometræ, certo certius conſtare retulit. Maximopere vero doluit, quum ob ſudoris vehementiam in gravioribus illis paroxyſmis ne corpus quidem commovere fuiſſet auſus, ſibi non licuiſſe aliquam illius Salis copiam colligere, ut poſtmodum, qualis ei indoles eſſet, & quænam inter illud & cognitas aliorum Salium ſpecies vel convenientia & affinitas, vel differentia intercederet, chymicis experimentis, inquirere & explorare poſſet; neque ſe magis cryſtallorum ex hoc Sale concretarum figuras in promptu intueri potuiſſe, quum

SECT. II. De Tertianis duplicibus hoc Sale curatis.

præ

Sect. II. De Tertianis duplicibus hoc Sale curatis.

præ summa morbi violentia tunc temporis neque candelæ neque diei lucem oculis ulla ratione perferre valuisset. Morbo nunc curatus sese ita quidem viribus exhaustum repperit, ut etiamsi cibos satis appeteret atque rite concoqueret, tamen non nisi lentè admodum refici potuerit; quippe qui 14 dierum spatio præ imbecillitate nondum è cubiculo egredi sustinuerit, nec ante principium *Decembris* majorem ponderis amissi partem recuperaverit; tunc temporis adhuc pallidâ atque fuscâ remanente facie. Itidem depulsâ Febre in lumbis, artubusque superioribus, ast præsertim inferioribus, mordaci adeo atque molesto cutis pruritu affectus est, ut illum sæpe ferre non posset, quin quidem ad sanguinis profluvium usque cutim in cruribus scalpendo laceraret, etsi cæteroquin recte valeret; quod tamen symptoma circa *Decembris* initium valde minui cœpit, atque deinceps penitus evanuit. Cum autem hic Fratris charissimi morbus insolitis adeo phænomenis stipatus extiterit, rem forte curiosis non ingratam præstitero, si hic paucis tantum ea adjecero, quæ in ejus constitutione & victu singularia fuerint, præsertim, quum horum nonnulla ad hunc fortasse morbum generandum concurrerint. Is itaque, cum juvenis Lugduni Batavorum studiis operam daret, atque illuc ex Transisalania per *Sinum Maris australem* contenderet, ut nauseæ atque ægritudinis ex motu navis ortæ molestiam minueret, tota quidem nocte in aëre aperto, etsi cœlo maxime nebuloso, commoratus, inde Asthma contraxit, cujus accessiones duarum triumve & quando-

doque ſex ſeptemve hebdomadarum ſpatio, atque ita incertis paſſim intervallis, recurrentes biduo vel triduo ægrotantem affligere ſolebant; ita quidem, ut ſedens ſpiritum tardum, & gravem, ac cum ingenti ſæpe ſtertore conjunctum difficulter admodum duceret, & nonnunquam phlegmata, declinante vero morbo crebriora, excerneret; in intermiſſionibus autem nulla omnino reſpirandi difficultate laboraret. Et gravis hic Morbus eum ultra viginti annos, immo ad mortem uſque, comitatus eſt. Victus vero tum quidem ejuſmodi fuit. Vix unquam Sale & paucis quoque Salſamentis, rarius Acidis utebatur. Vinum ne quidem guſtabat; quippe quo exiguâ licet quantitate ſumpto ſe ægrotare, & interdum Aſthmatis acceſſione corripi expertus fuerat; nullus etiam vel ſpirituum ardentium vel cereviſiæ uſus. Solus ipſi potus infuſio *Theæ* vel *Coffe*, illa quidem rarius, hæc vero quotidie, & tantâ equidem copiâ, ut Pulveris Fabarum *Coffe* unciam ter ſingulis diebus, mane ſcilicet, poſt meridiem, & veſperi una vel altera poſt cœnam hora, conſumeret. Hâc ipſâ hujus anni æſtate, uti ſibi compertum retulit, *tranſpiratio* ipſi multo quam ſuperioribus annis parcior extiterat, & phlegmata, quæ in ipſo poſtea morbo Sale deſtituta, tunc temporis ſolito ſalſiora fuerant. Hic autem morbus nullam omnino Aſthmati jam inveterato mutationem attulit, aſt malum hoc deinceps illum quidem, ut ante, infeſtare perſtitit. Biennio vero atque ſemeſtri ſpatio exinde elapſo, quum *Vollenhovæ* tempore verno Febres ardentes ac contagioſæ & quidem

SECT. II. De Tertianis duplicibus hoc Sale curatis.

SECT. II. De Tertianis duplicibus hoc Sale curatis.

acutissimæ vehementer grassarentur, atque ipse quamplurimos istiusmodi Febre correptos frequenter visitasset, in eundem morbum incidit, atque inde paucissimorum dierum spatio decessit.

Casus 24.

OBSERVATIO II.

Ao. 1702.

Filiolus Consulis Stenovicensis duodecimo circiter ætatis anno, quum tempore æstivo se cujuscunque generis pomis, ut *cerasis*, *prunis*, *malis*, *piris*, &c. avidius ingurgitasset, XI *Septembris* Tertiana correptus est; ast quatriduo post rursum inde curatus, sumpto tantum unico *Pulvere Febrifugo* nobis usitato, atque ex aromatibus calidis parato. Tum vero, ut pueri solent, ad pristinum victum rediit, atque inde brevi in similem ast graviorem morbum recidit. Cum enim XXIX *Septembr.* per aliquot horas in aëre ventoso incessisset, post meridiem domum reversus est, atque leviter ægrotare visus. Postridie vero ad meridiem in Febrim solitis intermittentis indiciis stipatam, & septima fere vespertina decedentem incidit. I *Octobr.* nova post meridiem accessio rediit, & posteriore quidem multò mitior, ita ut, etsi non decumberet, eam tamen haud difficulter toleraret. Postero vero die jam ante decimam matutinam languere, brachia extendere, oscitare, ac de nonnullo capitis dolore conqueri cœpit; quamobrem, quum forte præsens hæc prænuncia Febris jam imminentis indicia cernerem, Tertianam duplicem, & nunc graviorem illius accessionem veritus, confestim memorati *Pulveris febrifugi* dosin ei præbui;

&

& paulo post rigor & frigus, etiamsi membris externè calentibus, cum pulsu contracto & accelerato succedere, atque ille accedente lumborum dolore adeo quidem ægrotare cœpit, ut mox decumbere atque lectum petere coactus fuerit. III *Octobr.* circa decimam matutinam redeunte Febre itidem istius *Pulveris* aliquantulum datum: hæc autem prioris Tertianæ accessio, uti quidem hactenus, ita nunc quoque levis admodum extitit, & tribus tantum horis elapsis decessit. Postridie ejus diei gravior Tertianæ posterioris accessio eadem hora recurrit, ast non ante quartam pomeridianam desiit. V *Oct.*, quum ex hoc *Pulvere febrifugo* nullum hactenus fructum tulisset, atque ulteriorem illius usum aspernaretur, circa decimam matutinam *Salem Ammoniacum* ad ℈i in vino dissolutum hausit; & prioris Tertianæ paroxysmus tunc temporis non rediit. Postero vero die, cum ad eandem horam Tertianæ posterioris accessio reverteretur, confestim eandem *Salis Ammoniaci* dosin repetiit, & tunc hanc Febrim multò quam ante leviorem, ac horâ tertiâ pomeridianâ decedentem, expertus est. VII *Oct.* nulla Febris, ast aliqua tantum interna Corporis commotio adfuit; & postridie ejus diei posterioris Tertianæ paroxysmus consueto quidem tempore recurrit, ast novissima quoque Febre multo mitior tribus tantummodo horis perstitit. Quare, quum jam alterius Tertianæ paroxysmi cessarent, alterius vero maximopere decrescerent, fractæ à Sale Ammoniaco visæ morbi vires, atque inde sanitatis celerrimè recuperandæ spes affulsit. Ast

SECT. II. De Tertianis duplicibus hoc Sale curatis.

Sect. II. De Tertianis duplicibus hoc Sale curatis.

ſpem fefellit eventus. IX etenim *Octobr.*, quo die prior & mitior Tertiana, ſi perſtitiſſet, ex priſtino ordine reverſa fuiſſet, ægrotantem inopinatò gravior paroxyſmus afflixit, ſive id ex victus errore, ſin vero aliunde acciderit; poſtero vero die nulla Febris rediit, aſt aliqua tantum Corporis interna perturbatio adfuit. XI *Oct.* ita, ut ante biduum, gravior acceſſio recurrit, atque media ſecunda poſtmeridiana exorſa, ad mediam circiter octavam deſiit. Poſtridie vero rurſum, ut ante, nullus quidem paroxyſmus, aſt eadem interna Corporis commotio reverſa. Quamobrem, quum XIII *Oct.* ipſo meridie graviorem acceſſionem rurſus adventantem adverteret, potionem ex *Sale Ammoniaco* ad ℈iv in aqua liquefacto confeſtim ebibit, tanta tamen cum averſatione, ut illius deinde partem rurſum evomuerit. Paroxyſmus interim, ut ante, 6 horas perſtitit. Poſtero iterum die ad quartam poſtmeridianam levis tantum, ut ſupra, Corporis commotio extitit. XV *Oct.*, quum Febris pertinacioris tædio dati medicaminis effectum non opperirer, atque hora prima imminentis paroxyſmi indicia cernerem, rurſum *Pulveris febrifugi* ſupra memorati doſin ægrotanti præbui; aſt ſuperatâ jamdum à Sale Ammoniaco morbi efficaciâ non ſolum levior tunc Febris acceſſio reverſa, tribus tantum horis affecit; ſed & exinde Puer nullâ amplius Febre tentatus, omni tandem morbo penitus depulſo, convaluit,

SEC-

Sect. III. De Quotidianis hoc Sale curatis.

Sectio III.

Quæ de *Quotidianis* Sale Ammoniaco curatis Obſervationes IV continet.

Art. I. *In quo Obſervationes* II *de Quotidiana unâ tantummodo Salis Ammoniaci doſi curata.*

Observatio I.

Caſus 25.

Ao. 1702.

Puella, quæ, cum XVI circiter annos haberet, fluxum menſtruum nondum experta fuerat (etſi Soror ejus gemella corporis mole & formâ ſimillimâ illud naturæ tributum jam tum aliquoties ſolverat) atque pomorum avidiſſima huic appetitui hâc ipſâ æſtate liberrime indulſerat, V *Decembr*. in Febrem incidit, cujus paroxyſmi cum frigore accedentes quotidie recurrunt; appetitu interea non tantum integro, ſed & ſolito magis adaucto. XIII *Decembr*., & porro deinceps paroxyſmi quotidie non ſemel, ut ante, ægrotantem afficere, aſt multiplicati bis terve & inordinatè reverti cœperunt, attamen cum frigore ſemper adventare & cum ſudore decedere. Ita nempe XIX *Decembr*., quo me tempore conſuluit, noctu Febris cum frigore acceſſerat, & ſecuto deinde calore ac tandem erumpente ſudore deſierat; porro ante meridiem alter, & poſt meridiem tertius paroxyſmus, uterque priori plane ſimilis, recurrerat. Ægra vero de ejuſmo-

SECT. III. De Quotidianis hoc Sale curatis.

di lumborum dolore, ac si corpus eò loci cingulo quodam vehementer constrictum gereret, invadentibus paroxysmis, conqueritur, deinde vero illis progressis, capitis dolore præsertim affligitur. Appetitum, quem antea validiorem habuit, nunc solito remissiorem experitur; suo tamen alvus officio fungitur. Proximâ nocte, redeunte paroxysmo, ex nostro præscripto *Salem Ammoniacum* ad ℥i in cerevisia dilutum hausit, atque inde citissimè convaluit. Tam admirabilis enim ejus operatio extitit, ut vis integra morbi mox prorsus oppressa penitusque deleta fuerit, atque ita post hanc accessionem nulla omnino Febris deinde reverterit.

Casus 26.

OBSERVATIO II.

Ao. 1702.

Puerpera XI fere dierum, XII *Decembris* circa meridiem, Febre intermittente cœpit affici, cujus paroxysmi cum frigore, tremore, maxillæ inferioris concussione &c. accedentes indies stato 28 horarum circuitu recurrunt. Huic malo alterum, alvi nempe profluvium, accessit. Cum vero XV *Decembr*. quartus Febris paroxysmus hora 12ma nocturna rediret, vicina quædam mulier Pulverem ei febrifugum ex *Salis Ammoniaci* ℥i confectum, atque ante à me acceptum præbuit; cujus tantus quidem successus extitit, ut hæc ipsa accessio multum levata, neque altera postea reversa fuerit. Exinde itidem altero atque tertio labente die, *Lacte* cum *Cinamomo* cocto, in quo candens omnino *Chalybs* exstinctus erat, sæpe sumpto Diarrhœam compe-

SECT. III. De Quotidianis hoc Sale curatis.

pefcuit: unde nunc lætam fanitatis propinquæ fpes magna tenuit. Verum, ut fluxa mortalium fortuna, deinde cuncta fubito converfa. Cum etenim ei deinceps cerevifiam recentem & potum quendam ex melle paratum darent, in diarrhœam fubito recidit, atque graviter ægrotare cœpit. Quare, quum appetitu prorfus abolito morbus indies ingravefceret, XXI *Decembr.* ad vefperam tandem, rebus jam defperatis, accerfitus, repperi ægrotantem pulfu vehementer accelerato, & perquam debili, continuâ febre laborantem, & viribus exhauftam, ac de doloribus in toto quidem abdomine, quod & tumefactum retulit, præfertim vero in latere dextro, conquerentem: alvi excrementa, quæ hodie diminuto jam profluvio femel tantum dejecerat, graviffime fœtentia: urina rubefcentis & flammei coloris: oculi (& jam à biduo, ut ajebant) collapfi. Quibus rite perpenfis Ægram in extremo vitæ difcrimine verfari dixi, attamen, ut illi fatisfacerem, aliquod pro re nata remedium præfcripfi. Interea vero, cum hoc pararetur, cuncta continuo ac celeriter in pejus vergere, atque circa decimam vefpertinam ægra deficere vifa; & quamvis paullo poft rediret animus, pulfus tamen continuo decrefcens, lingua & fauces aridæ, vox jam dificiens, oculi rigentes, haud dubia dedere mortis hora prima nocturna fubfequentis præfagia.

Art. II.

Sect. III. De Quotidianis hoc Sale curatis.

Art. II. *In quo Observationes* II *de Quotidiana duabus Salis Ammoniaci dosibus curata; quarum posterior Febrim, quæ prius unicâ fere dosi depulsa, ac deinde reversa fuerat, exhibet.*

Casus 27.

Observatio I.

Ao. 1702.

Adolescens annos duodeviginti natus & sartoris opificium exercens, III *Octobris* horâ octavâ matutinâ Febre corripitur, cujus adventus molesto in genubus sensu, quibus communi sartorum more quotidie inflexis sedere solet, primo sese prodidit; deinde frigore integram ferme horam infesto, tum æstu, cephalalgia, & cæteris consuetis hujus morbi malis, nullo tamen dorsi lumborumque dolore, ad vesperam usque ægrotantem exercuit. IV *Oct.* 22 horarum circuitu, atque ita horâ sextâ matutinâ, altera accessio priori plane similis reversa. V *Oct.* pari quoque temporis intervallo, horâ nempe quartâ matutinâ, similis omnino Febris tertiò recurrit, at ad quintam pomeridianam iterum decessit. Alvus interea naturalis; appetitus vero usque adeo abolitus, ut toto hoc triduo vix quidpiam comederit. VI *Oct.*, quum ad horam quartam nocturnam anxietatem aliquam cum tremore conjunctam adverteret, Febrem adventantem ratus, de nostro consilio *Salis Ammoniaci* ʒi in cerevisia tepida dissolutam hausit; ast paroxysmus, perinde ac si hoc Medicamine repulsus atque dimotus foret, opperientem frustratus, haud ante octavam matutinam prodiit; & jamtum à celerrima Salis operati-

tione retusus non tantum levius afflixit, sed & plus quam duplo minore temporis spatio perstitit, atque jam ad primam pomeridianam decessit. VII *Oct.*, quum Febris aliquot rursum horis citius recurreret, eandem *Salis Ammoniaci* dosin repetiit, atque in levem & priori similem paroxysmum incidit. Ast VIII *Oct.* accessio multò quoque, quam ante, levior reversa; & postridie nulla quidem Febris, at quædam tantum interna Corporis commotio accessit; atque ab eo tempore, Febre penitus depulsâ, convaluit.

Sect. III. De Quotidianis hoc Sale curatis.

Observatio II.

Casus 28.

Ao. 1702.

Puella octavo & decimo vitæ anno fluxum menstruum nondum experta, in Febrem intermittentem incidit, cujus accessiones indies hora duodecima recurrunt, nec ullo quidem symptomate infestius, quam lumborum crurumque dolore, ægrotantem affligunt. Hoc morbo per duas ferme septimanas implicita 11 *Novembris* nostrâ sibi ope medicinam adhibendam petiit, atque semihora ante duodecimam præscriptum *Salem Ammoniacum* ad ℈iv in aqua dilutum sumere tentavit, ast præ medicaminum aversatione id non nisi difficulter admodum, &, ut postea mihi retulit, ex parte tantum haurire potuit: interea tamen paroxysmus mox inde, ut videbatur, dimotus non nisi mediâ secundâ Puellam corripuit. *Postridie* sub novæ accessionis adventum eandem *Salis Ammoniaci* dosin repetiit, at simili, ut ante, fastidio illius rursum

 par-

SECT. III. De Quotidianis hoc Sale curatis.

partem vomitu rejecit. Adeo, ut Ægra, etſi quidem hactenus bis *Salem* ſumpſerit, vix tamen doſis unius quantitatem rite retinuerit. Nihilominus morbus inde per aliquod tempus valde levari, imo fere ceſſare viſus eſt. IV *Novembr.* etenim hora tertia pomeridiana Febris cum minore tremore ac multo levior rediit; & quamvis poſtridie quidem gravior reverſa fuerit, deinceps tamen indies valde levata recurrit; donec XIII *ejuſdem menſis*, quum alvi fluxus unà cum ventris torminibus conjunctus acceſſerat, Febris vehementer decreverit, atque ita tandem penitus deſierit. Quum vero tam exigua Salis Ammoniaci doſis huic morbo quidem opprimendo, non vero penitus eradicando ſuffeciſſet, is per aliquod tempus delituiſſe viſus reſurgere, atque cum gravi lumborum dolore indies recurrere cœpit. Hinc XV *Decembr.* noſtro conſilio *Salis Ammoniaci* ℈iiiß, Febre adveniente, ſumpſit, eodemque tempore eandem *poſtridie* doſin repetiit. XVII *Decembr.* paroxyſmus, aſt multo, quam ante, levior rediit; & *poſtero die*, ſimili recurrente Febre *Salis Ammoniaci* rurſus uſum & quidem ad ℈ iv iteravit: attamen XIX *Decembr.*, etſi nulla acceſſio cum frigore, horrore, vel tremore redierit, ſe tamen ſatis ægrotaſſe conqueſta fuit. Quamobrem tardatâ fluxus menſtrui eruptione febrim foveri ratus, ad illam promovendam, & hujus ſimul fomitem extirpandum poſtero die ſequens Medicamen parari juſſi.

℞ *Rad. Gentianæ, Zedoariæ, Dictamni Cretici an.* ʒiii.
Lign. Colubrini ℥ß.

Herb.

Sect. III. De Quotidianis hoc Sale curatis.

Herb. Menthæ, *Artemisiæ*, *Sabinæ*,
Cardui benedicti an Miß.
Summ. Absinthii, *Centaurii minoris an* P. ij.
Bacc. Juniperi ℥i. *Cubebarum* ʒii.

Hæc concisa & contusa, ut sumptibus parceretur, non in vino infusa, sed in cerevisia tenuiore decocta fuere, residuis IV *Colaturæ libris*, de qua mane & vesperi ℥iii Ægrotanti offerendæ. Verum jam tum à *Sale Ammoniaco* adeo fractæ fuere morbi vires, ut ab hoc ipso die Febris admodum indies decrescere cœperit, & XXVIII *ejusdem mensis* Ægrotantem penitus dereliquerit.

CLASSIS II.

qua continentur

Obſervationes nonnullæ

de

Tertianis & Quotidianis Intermittentibus

SALE AMMONIACO,

partim manifeſto doſis & methodi defectu, vel victus errore,
partim fortaſſe, vel quod mediocri doſi non ſuffecerit, vel quod virtute impar fuerit,
neutiquam curatis.

SECTIO I.

Quæ de *Tertianis Simplicibus* & *Quotidianis* Sale Ammoniaco, vel doſis vel methodi defectu, vel victus errore, nequaquam curatis, Obſervationes VI continet.

Art. I. *In quo Obſervationes* IV *de Tertiana Simplici unâ Salis Ammoniaci doſi neutiquam depulſa.*

OB-

Sect. I. De Salis usu ob dosis, methodi, aut vi-ctus defe-ctum irrito. *Casus* 29. Ao. 1703.

Observatio. I.

Agricolæ cujusdam Uxor ab aliquo tempore Tertiana laborans, IV *Aprilis Salis Ammoniaci* à nobis præscripti ʒiß adventante paroxysmo sumpsit, ast illius usum, ut quidem oportuerat, neutiquam repetiit. Interim Febris, ut postmodum intellexi, huic uni Salis dosi cedere renuit, sed spretis ejus viribus, adhuc prius, quam discesserit, menstruo circiter spatio perstitit.

Observatio II.

Casus 30. Ao. 1703.

Mercator pene sexagenarius & in Tertianam implicitus, à nobis consilium atque huic malo remedium petiit. Is tres jam Febris accessiones sustinuerat, quæ primò eum frigore, deinde calore, & capitis lumborumque dolore, cæterisque consuetis huic morbo molestiis infestaverant, quarumque novissima XI *Septembr.* post meridiem recurrens per 6 circiter horas ægrotantem afflixerat. Ex nostro igitur præcepto XIII *Sept.*, quamprimum paroxysmum imminentem advertit, *Salem Ammoniacum* ad ʒiß in aqua dissolutum sumpsit; at nequaquam eo die diminuta, sed aggravata visa Febris. Quamobrem homo harum rerum rudis & ignarus protinus omnem successus spem abjecit, & proinde proxima accessione medicaminis usum neutiquam repetiit. Atque ita Febris, ut ante perseveravit, donec XIX *Sept. Vini absinthitis* ℔ß, *Oleo Olivarum*

 ad

Sect. I. De Salis usu ob dosis, methodi, aut victus defectum irrito.

ad ℥iij affuso, paulo ante Febris adventum hauserit, atque hujus Medicaminis ope ab hoc morbo liberatus extiterit.

Hoc tamen vulgi remedium tanti non est, ut cuiquam ejus usum commendandum putem. Adeo enim nauseosum est, ut ei sumendo & retinendo pauci pares reperiantur: & deinde in eo, qui ejus usum insequitur, paroxysmo gravissima passim ægritudo febricitantem afficit: & denique incertus admodum ejus eventus, quum id, etsi interdum Febrem abigat, sæpe tamen, uti quidem comperi, successu careat.

Casus 31.

Observatio III.

Ao. 1703.

Opulenti cujusdam Mercatoris Uxor, annum ætatis agens quartum & trigesimum, xiv *Septembr.* ab urbe profecta, quum Filiolam, quam secum duxerat, vermibus laborantem repente motibus Epilepticis afflictatam vidisset, inde vehementer exterrita atque perculsa mox exiguâ naviculâ trium quatuorve horarum itinere, in aere aperto & tunc quidem frigidiore domum contendit, atque ab eo tempore appetitum abolitum primum valetudinis labantis indicium animadvertit. xix *Septembr.* post meridiem internâ atque horrificâ commotione per membra vagante corripitur, quæ unà cum horrore & frigore subinde conjuncta non in noctem solummodo, sed & in posterum omnino diem perstitit; ita tamen, ut quoties igni assideret, mox incalesceret, pariterque sudore maderet; donec tunc tem-

temporis post meridiem tantum non egressa in aerem apertum, mox vehementi horrore atque tremore concuteretur: quamobrem celeriter ad focum reversa, ibidem intus frigens, extus calens, porro lumborum, omniumque fere membrorum, & paulo post capitis etiam dolore cœpit affici, parumper interim accelerato pulsu, atque ita ex Febricula laborare, quæ post horam unam alteramve in sudorem desiit, atque unà cum eo decessit. XXII *Sept.* prope meridiem iterum interna atque horrifica commotione corpus simili ratione pervagante, & cum frigore vehementi in lumborum regione conjuncta affligitur, eoque ipso tempore, quod animadversione dignissimum judico, saporem usque adeo mutatum habuit, ut pruna dulcia, quæ ei ante semihoram gustu pergrata apparuerant, nunc ferme insipida, immo & ingrata viderentur. Quum vero hæc Febris invadentis indicia sentiret, confestim id, quod ei præscripseram, *Sal Ammoniacum* ad ℈iv hausit, & mox deinde æstu, lumborum dolore, cæterisque Febris incommodis laborare cœpit: paroxysmus tamen neutiquam gravis extitit. XXIV *Sept.* mediâ decimâ matutinâ, dirâ atque terribili facie Febris cum acri frigore, horrore, tremore, dentium crepitu, oris & corporis totius concussione, nec faciei tantum, sed & labiorum tetro pallore, pulsu interim accelerato, at valde contracto & quasi sepulto, repente adeo necopinato invasit, ut Ægra *Sal Ammoniacum*, tunc prius in tepida liquandum, haud tempestivè sumere potuerit: quo tamen, ut potuit, hausto, mox inde calo-

SECT. I. De Salis usu ob dosis, methodi, aut victus defectum irrito.

Sect. I. De Salis usu ob dosis, methodi, aut victus defectum irrito.

lorem in ventriculo productum, & hinc prognatas frigoris & horroris inducias sensit: etsi hæc symptomata deinde majore cum vehementia reversa ad mediam usque duodecimam perstiterint; cum interea semihora ante, quam frigus desineret, Ægra gravi anxietate & nauseâ obortâ, rursus *Sal Ammoniacum*, & Potum *Coffe* unà cum eo sumptum vomitu reddiderit: porro æstu cæterisque malis Febris afflixit, & ad octavam vespertinam desiit. XXVI *Sept.*, quum totam noctem capitis & lumborum dolore vexata fuisset, mane hora media octava longè quidem gravissima febris ægrotantem corripuit; nam membris externe quoque frigentibus algor, horror, dentium crepitus, oris & corporis tremor ac concussio illam multo etiam, quam ante, vehementius afflixerunt: itidem in ipso frigoris initio capitis lumborumque dolor admodum exacerbatus extitit, qui antea non nisi cum æstu accedere consueverat. Post semihoram, etsi de frigore conqueri persisteret, cutis externè calescere cœpit; & Potum *Coffe* eo tempore haustum paulo post iterum vomitu rejecit: tum vero sensim superiores corporis partes, deinde inferiores, & ultimo pedes, hora circiter ab initio paroxysmi elapsa, incalescere sensit; & pulsus continuo magis magisque accelerari atque sese expandere orsus; inde brevi tam acer evasit æstus, ut vix quispiam manus contactum sine molestia tolerare posset: gravissimus interea capitis lumborumque dolor, & continuum ferme delirium: hora vero decima magis quiescere atque

æstus

æſtus miteſcere cœpit: paulo poſt meridiem ſudor erupit, ac denique ad ſeptimam veſpertinam unà cum Febre deſiit. Tum quidem & Febris violentia territus, ac propterea nihil ultra differendum ratus, & ne *Sal Ammoniacum* vomitu iterum exturbaretur, veritus, mox ei *Corticis Peruviani* ℥i in 8 *Pulveres* diviſam per intervalla præbere juſſi; à cujus uſu in diarrhœam incidit, & 6 Pulveribus conſumptis, XXVIII *Septembr.* (quum nocte prægreſſa fluxus ei menſtruus erupiſſet) nullam quidem Febrim recurrentem advertit, aſt caput toto ſolummodo die gravatum habuit; & porro feliciter præſcripti medicaminis reliquiis uſa convaluit.

Sect. I. De Salis uſu ob doſis, methodi, aut victus defectum irrito.

Observatio IV.

Caſus 32.

Ao. 1702.

Mulier ad triginta circiter annos nata, cui ante aliquot menſes fœtum enixæ tunc temporis lochiorum & poſtea menſium fluxus exiguâ admodum copiâ prodierat, ex Tertiana laborare cœpit; cujus quatuor acceſſiones perpeſſa me conſuluit, atinde XIII *Februarii*, cum quintum paroxyſmum recurrentem adverteret, *Salem Ammoniacum* ad ʒiß in aqua liquefactum hauſit. Nihilominus XV *Febr.* ejuſdem Medicaminis iterandi oblita in paroxyſmum vehementem incidit, atque inde noſtri Salis viribus diffiſa mox aliud à me remedium petiit. Tum vero præſcriptis VI *Chinæ Chinæ drachmis* mox hinc proſtrata penituſque depulſa Febris diſceſſit.

Sect. I. De Salis usu ob dosis, methodi, aut victus defectum irrito. *Casus* 33.

Art. II. *In quo unica Observatio de Tertiana Simplici, à Sale Ammoniaco, methodi defectu, non nisi post adjunctum Vim Medicati usum depulsa.*

Observatio I.

Ao. 1703.

Filius Mercatoris xxiv *Aprilis*, quum octo circiter annos complevisset, male se habere cœpit, ita quidem, ut præ ægritudine decumbere cogeretur. Postridie vero recte rursum valuit. xxvi *Aprilis* ad meridiem recurrens ægritudo sese manifestam Tertianæ sobolem prodidit, quippe quæ cum frigore & rigore invaserit, & deinde æstu cæterisque molestiis hunc morbum comitari solitis ægrotantem afflixerit. xxviii *Aprilis*, Æger paulo ante Febris accessum *Sal Ammoniacum* ad ʒi in aqua liquefactum & sibi oblatum ex parte sumpsit, reliquum respuit; atque tum Febrim sat gravem sustinuit. Sed xxx *Aprilis* stato paroxysmi tempore nullam quidem Febrim, ast aliquem solummodo torporem ac somnolentiam sensit. Verumenimvero ab hujus medicaminis dosi tam imperfecta, nec, ut oportuerat, iterata, dimota solum, non vero depulsa visa Febris; siquidem postridie, i nempe *Maji*, turbato jam recurrendi ordine, consuetâ tamen horâ, duodecimâ scilicet, pergravis redierit, atque reditus sui tarditatem majore rursum violentiâ compensaverit, ita quidem, ut Æger jam incipiente frigore delirare cœperit: mature tamen,

ve-

vespere scilicet ingratus hic & perodiosus decessit hospes. III *Maji* quum pristinâ paroxysmus horâ reverteret, sine mora *Sal Ammoniacum* ad ℈iijß ab Ægrotante ritè fuit sumptum: inde elapso horæ quadrante horrores & tremores desierunt, & mitis porro Febris extitit. V vero *Maji*, denuo neglecto *Salis* usu, vehemens iterum accessio recurrit. VII *Maji* paulo ante meridiem oblatam rursum eandem *Salis Ammoniaci* dosin in potione dissolutam aversatus æger illius tantum pauxillulum hausit: attamen vix ulla vel saltem non nisi levissima Febris secuta, ac Puer eo tempore non ægrotare sed tantum somnolentiâ affici visus. IX *Maji*, etsi priore paulo gravior, levis tamen paroxysmus accessit. Neque mirum profecto, quod hactenus Febris Salis Ammoniaci virtute non fuerit depulsa: primæ etenim & vix dimidiæ dosis effectus fuit jam ante penitus exstinctus, quam quidem ei altera successerit; nec huic aliquod in tantula & prorsus contemnenda Salis quantitate non nisi quatriduo post usurpata subsidium esse potuit; adeo ut unica illa dosis suam in morbo tantopere levando vitutem satis equidem prodiderit, etsi illi penitus exstirpando neutiquam suffecerit. Octiduo ergo ab illius usu elapso, XI nempe *Maji*, Febris refectis non tantum viribus sed & adauctis atrox rursum & vehemens in scenam rediit, immo & exinde duplicata quotidie recurrit: ægrotanti quoque appetitum sustulit, eumque nonnunquam nauseæ & vomitus molestiis afflixit. Quare tandem XXII *Maji* de ejusmodi Vino Medicato, ac in *Casu* 21 præ-

SECT. I. De Salis usu ob dosis, methodi, aut victus defectum irrito.

 scrip-

Sect. I. De Salis usu ob dosis, methodi, aut victus defectum irrito.

scriptum fuerat, post meridiem horæ circiter spatio ante Febris accessum ℥iij usurpare cœpit, quod tamen post semihoram ex parte rursum vomitu rejecit: nulla interim Febris, at sola eo tempore somnolentia secuta. Vesperè ergo rursum ℥iß, & postridie mane ℥iij Vini Medicati sumpsit, atque inde multo quam pridie vegetior extitit. Porro & hoc ipso die & biduo inde secuto pari Vini copiâ iisdem rursum Herbis affusâ per intervalla & quidem ter quaterve de die fuit usus, Febre interim immunis, ac jam sanitatem recuperasse visus; in qua & probabiliter perseverasset, nisi victus errore recentem nec satis confirmatam valetudinem turbasset. Cum enim XXVI *Maji* de capite *Porcino* comedisset, vesperè vehemens rursum paroxysmus recurrit; pariterque XXVIII *Maji* rediit, tum vero discessit, ac deinceps Pueri valetudinem infestare desiit.

Art. III. *In quo unica Observatio de Quotidiana ex Tertiana prognata, â Sale Ammoniaco ob graves, ut videtur, in victu errores nequaquam curata.*

Cajus 34.

Observatio I.

Ao. 1703.

Famulus Affinis mei, Bataviæ ex Parentibus Indis genitus, & viginti ferme annos natus, XVIII *Maji* in Febrim intermittentem incidit, quæ porro XX, nec non XXII *ejusdem mensis* die, atque ita bidui circuitu rediit, tum vero tridui interpositâ mo-

morâ non nisi xxv *Maji* revertit. In hujus autem accessionis initio *Salem Ammoniacum* ad ℈iv gr. v hausit, ac postridie recurrente paroxysmo ejusdem *Salis* usum & quidem ʒij pondere repetiit. Nihilominus Febris inde non depulsa indies ægrum accedere perstitit. Ergo ei *Salis Ammoniaci* ad ʒiß præscripti usum iterandum injunxi: illudque Æger xxxi *Maji*, quum noctu paroxysmus invaderet, à se quidem præstitum, deinde tamen se adhuc per aliquod temporis spatium Febre vexatum retulit. Ast ejus Dominus, cui fraudulentum & vaferrimum ignavi juvenis ingenium perspectum, vehementer dubitavit, & an quidem, ut præ se fert, ultimam Medicaminis dosin sumpserit, & an jam à morbo relictus se non diutius febricitare simulaverit, ut sic vitam magis desidem atque otiosam agere liceret; id saltem sibi compertum memoravit, Ægrum ab eo quidem tempore, quo Sale Ammoniaco uti cœpit, maxime inordinatam victus rationem habuisse, eumque singulis paroxysmis se ingenti frigidæ & cerevisiæ copia ingurgitare consuevisse. Non itaque mirum, si tantis in victu erroribus Salis Ammoniaci successus extiterit irritus.

Sect. I. De Salis usu ob dosis, methodi, aut victus defectum irrito.

SECT. II. De solita Salis dosi incertis de causis irrita.

SECTIO II.

Quæ de *Tertianis* tam *Simplicibus*, quam *Multiplicibus* & *Inordinatis*, Sale Ammoniaco, sive quod mediocri dosi non suffecerit, sive quod virtute impar extiterit, neutiquam curatis, Observationes IV continet.

Art. I. *In quo Observationes* III *de Tertiana Simplici duabus Salis Ammoniaci dosibus neutiquam depulsa.*

Casus 35.

OBSERVATIO I.

Ao. 1703. Centurio annum agens septimum atque trigesimum, XVI *Febr.* in Holsatia Febre ardente corripitur; ex qua fractis omnino viribus, non nisi cum summo vitæ periculo evasit. Hinc quum vix in publicum prodiret, in Tertianam incidit; à qua curatus navi in Hollandiam tendit, atque in itinere, vegeto magis appetitu, cibis durioribus avidius usus, quum alii haberi non poterant, in Tertianam recidit. Ab hoc ope *Corticis Peruviani* à Medico in Transisalania præscripti iterum curatur, etsi depulsa Febre haud quidem perfecte convaluerit,

Sect. II. De solita Salis dosi incertis de causis irrita.

rit, sed artuum dolores eum infestare perstiterint. Donec x vel XII dierum intervallo idem morbus tertiò recurrerit, & quidem adeò vehemens, ut ejus paroxysmi non nisi 17 horarum circuitu finirentur. XXX *Maji*, quum tertiâ accessione laboraret, valetudinis suæ curam nostro consilio commisit. Simile ergo *Vinum Medicatum*, ac in *Casu* 21, at majore copiâ præscriptum, de quo extra paroxysmum ℥iij ter quotidie ab Ægrotante bibendæ. Et porro I *Junii*, quum statâ horâ, quartâ nempe matutinâ, Febris recurreret, semihorâ ante ejus adventum potio ex *Sale Ammoniaco* ad ʒiß in aqua liquefacto ab Ægro sumpta; nec successu carere visa, siquidem hic paroxysmus multo, quam ante, mitior extiterit. III *Junii*, quum Ægrotantis absentiâ Salis usus iterari non posset, horâ consuetâ Febris revertit priore gravior, & cum infesto capitis, lumborum, scapularum, omniumque artuum dolore ad nonam usque matutinam affligens. IV *Junii* paroxysmus multo breviore, quam antea, intervallo, ad mediam nonam vespertinam inopinatò recurrit; unde *Haustus* ex *Salis Ammoniaci* ʒi, aliisque Salibus Febrifugis, & Medicamentis Sudoriferis compositus, quem horæ spatio aute Febris reditum Ægro offerendum præceperam, non nisi in ipso accessionis initio sumi potuit. Hæc autem Febris primò unguium livore, atque notabili in digitorum extremitatibus stupore, tum gravi horrore ac tremore, nec non acri frigore ægrotantem concussit; qui stragulis copiosissimis tectus, cum frigus & cætera mala modo memorata desine-

Sect. II. De solita Salis dosi incertis de causa irrita.

nerent, copiosè atque diu sudavit; at paroxysmum nihilominus sat gravem sustinuit. VI *Junii* ad meridiem pergravis accessio rediit; in cujus equidem initio tam vehemens tremor extitit, ut præ validiore maxillæ inferioris concussione dentes ex mutuæ collisionis impetu dolerent. VIII *Junii* ad meridiem paroxysmus, ante cujus adventum jam *Corticis Chinæ Chinæ* ʒiß sumpserat, pergravis, ut ante, reversus: quo finito dimidia ejusdem *Corticis uncia* per intervalla data. X *Junii* Æger primò ante meridiem lumborum omniumque artuum dolore afflictus est, tum vero tempore consueto ipsâ Febre, ast multo nunc leviore, correptus. Deinde, cum hæc decesserat, tres rursum *Corticis drachmæ* ab ægrotante sumptæ: nihilominus XII *Junii* paroxysmus, etsi levissimus, rediit. Inde adhuc *duæ* ejusdem Medicaminis *drachmæ* usurpatæ, & tum demum pertinax hæc Febris Ægrotantem reliquit. Haud itaque mirum est, hanc, ut cæteræ quidem Tertianæ solent, duabus Salis Ammoniaci dosibus non fuisse depulsam, quum fere duplo majore Corticis dosi, quam quæ aliis abigendis sufficit, eguerit; ut taceam Salis Ammoniaci doses hic non continuis, ut quidem oportuerat, paroxysmis, sed quatriduo demum interjecto, adhibitas fuisse. Porro ad recidivam præcavendam Ægro nunc curato præcepi, ut octiduo elapso *Corticis Peruviani* ℥ß quadripartitâ unius alteriusve diei spatio utatur, atque ejusdem medicaminis usum pari intervallo ter quaterve repetat. Verumenimvero, ut postea intellexi, quum, nondum inchoato

hoc

hoc *Corticis* uſu, XIX *Junii* ex Tranſiſalania in Flandriam contendens, & ob militis cujuſdam fugam irâ percitus, cum navicula latum propter Genemudam fluvium trajiceret, mox rurſum in febrilem paroxyſmum recidit, nondum valetudinis mirè vacillantis finem aſſecutus.

SECT. II. De ſolita Salis doſi incertis de cauſis irrita.

OBSERVATIO II.

Caſus 36.

Ao. 1703.

Nobiliſſimus quidam Adoleſcens, ſtaturæ admodum proceræ, ſexto & decimo ætatis anno & *Auguſti* XIV me de valetudine ſua conſulit, ſe jam à 14 diebus in Tertianam implicitum referens, cujus paroxyſmi, nullo quidem capitis lumborumque dolore moleſti, cum frigore ad ſemihoram ſere perſiſtente, ſubinde citius ſubinde tardius recurrunt, & cum ſudore deſinunt: nunc vero Tertianam vel duplicatam vel in Quotidianam converſam videri: Febrem etenim, cum ante biduum ad ſextam veſpertinam acceſſiſſet, heri veſperè ad undecimam rediiſſe: præterea, abſente perinde ac præſente Febre, ſeſe vertigine affici, & tum maximè, cum decumbens conſurgere conatur: appetitu vero ſe hactenus vigere. Huic itaque *Salem Ammoniacum* ad ℈ivß in aqua liquefactum ſub ipſum paroxyſmi initium ſumendum, atque idem medicamen proximâ acceſſione recurrente iterandum præcepi, & præterea ejuſmodi *Vinum Medicatum*, ac in *Caſu* præcedente, atque ſimili ratione uſurpandum præſcripſi. XXI. *Auguſti* Ægroti Nobiliſſ. Mater me per literas certiorem fecit, ſumpto ra-

Sect. II. De solita Salis dosi incertis de caussis irrita.

tione memoratâ, *Ammoniaco Sale*, Febrim tamen neutiquam fuisse depulsam, ast duos deinde paroxysmos & quidem tribus quatuorve horis citius, quam antea, accedentes hactenus recurrisse, atque in horum posteriore Ægrotantem frigore finito in vomitum & quidem iteratum incidisse. Quamobrem ei *Corticis Peruviani* ℥i. in octo pulveres divisam misi; quibus consumptis Febris discessit, sed, quamvis appetitus plus solito vigeret, corporis tamen imbecillitas remansit. Hinc Æger post octiduum eandem *Corticis* dosin repetiit, atque ita penitus convaluit.

Casus 37.

Observatio III.

Ao. 1703.

I *Octobris* Tribunus militum mecum cognatione conjunctus petiit, ut ipsius Famulo ex Tertiana laboranti succurrerem. Is jam ætate provectior ante 5 septimanas hunc morbum in castris contraxerat, cujus paroxysmi cum frigore diuturno per unam alteramve horam persistente recurrunt. Ei ergo Salem Ammoniacum ad ʒiß in aqua dilutum revertente Febre sumendum, atque idem Medicamen alterâ deinde accessione redeunte iterandum præcepi. Is autem, sive quod in victu erraverit, ut rudes istiusmodi homines facile solent, sive quod mediocris hæc dosis non suffecerit, me saltem octiduo elapso certiorem fecit, se, etsi Medicamine præscripto rite fuerit usus, Febre tamen hactenus, ut ante, recurrente teneri. Tum vero præscripto *Peruviani Corticis* usu morbus ægrotantem

tem

tem reliquit; & cum octiduo elapso revertisset, eodem iterum Medicamine, unà cum Herbarum Febrifugarum Decocto in cerevisia facto, Febris prostrata, penitusque depulsa discessit.

SECT. II. De solita Salis dosi incertis de causis irrita.

Art. II. *In quo unica Observatio de Tertiana in multiplicem & inordinatam conversa duabus Salis Ammoniaci dosibus neutiquam depulsa.*

OBSERVATIO. I.

Casus 38.

Ao. 1703.

Puellæ octavum circiter ætatis annum gerenti, & jam à 14 diebus Febri intermittente correptæ, quæ primo alternis, deinde vero singulis diebus & quidem ter quaterve inordinatè revertit, VII *Martii Salem Ammoniacum* ad ℨi in aqua liquatum adventante Febre sumendum, atque eandem illius dosin postridie redeunte paroxysmo repetendam præscripsi. Verumenimvero successu caruit, atque opinionem fefellit Medicaminis eventus. Febris enim, ut Mater mihi retulit, sumpto Sali nequaquam cessit, nec indies exinde, etsi cum minore, quam antea, siti, recurrere desiit.

APPENDIX.

qua continetur

Unica de Tertiana Observatio, in qua dubius aliquantulum extitit Salis Ammoniaci *effectus.*

Casus 39.

Observatio.

Ao. 1703.

Mercator macilentus jam fere quinquagenarius in Tertianam incidit, ac hujus septima accessione XVI *Julii* redeunte *Salem Ammoniacum* ad ʒiß in aqua liquefactum confestim hausit. Nec remedium effectu carere visum, siquidem ejus usum levior quam antea febris subsecuta fuerit. XVIII *Julii* eandem *Salis Ammoniaci* dosin iteravit, at sequentem rursum paroxysmum pergravem habuit. XX *Julii* omnibus prægressis gravior accessio revertit. Deinde vero quâque vice Febris, horis aliquot tardius recurrere, atque ita gradatim decrescere ac mitescere cœpit, ut brevi non tantum Æger, etsi non decumberet, eam facile sustinuerit, sed & ipse morbus haud diu post exstinctus penitus desierit.

FINIS.

IN-

INDEX
SECTIONUM & ARTICULORUM
IN
Obſervationes de Salis Ammoniaci ad Febres intermittentes uſu.

CLASSIS PRIMA.

Qua continentur Obſervationes XXVIII de Tertianis & Quotidianis intermittentibus *Sale Ammoniaco* feliciter curatis.

CLASSIS SECUNDA.

Quâ continentur Obſervationes nonnullæ de Tertianis & Quotidianis intermittentibus Sale Ammoniaco, partim manifeſto doſis & methodi defectu vel victus errore, partim fortaſſe, vel quod mediocri doſi non ſuffecerit, vel quod virtute impar fuerit, neutiquam curatis.

APPENDIX

E R R A T A.

Pag. Lin.

30. 24. *Pro* elapſis 18 fere menſibus *lege* elapſo triennio atque inſuper ſemeſtri ſpatio.

61. 8. *Pro* ßʒi *lege* ʒiß.

63. 10. *Pro* ℥ii *lege* ʒij.

63. 14. *Pro* Siliris *lege* Sileris.

65. 6. *Pro* deſineret, *lege* deſineret.

66. 3. *Pro* exſpitationis *lege* exſpirationis.

Tabula exhibens effectus *Salis Ammoniaci*, seu mutationes illius usum in Febribus Intermittentibus inde curatis subsecutas.

De hujus vero Tabulæ usu monendum, primò, quod * *Salis Ammoniaci dosin ab Ægrotante sumptam* designat, & deinde, quod o *absentiam paroxysmi* denotat.

IN TERTIANIS SIMPLICIBUS

Paroxysmi post primam Salis Ammoniaci dosin ab Ægrotante sumptam secuti se, ut hic refertur, habuere.

Paroxysmi in Casu	Primus.	Dies intermedius.	Secundus.	Dies intermedius.	Tertius.	Dies intermedius.	Quartus.	Dies intermedius.	Quintus.
3	* levissimus & tantum $\frac{1}{2}$ horæ.		o		o		o		o
5	* multo levior.		o		o		o		o
6	* multo levior.		o		o		o		o
7	* levior & cum minore cephalalgia.		o levis capitis dolor.		o		o		o
1	* ut ante.		o		o		o		o
4	* ut ante.		o		o		o		o
8	* ut ante.		o		o		o		o
2	* frigus brevius, calor & sitis major.		o aliquod caloris incrementum.		o		o		o
11	* frigus vix ullum, cætera ut ante.		* o levis alteratio.		o		o		o
14	* valde gravis.		* aliquis capitis dolor.		o		o		o
15	* multo gravior, quam ante.		* o		o		o		o
9	* multo levior.		* levis accessio.		o		o		o
10	* levis accessio.		* adhuc multo levior.		o		o		o
11	* gravis ut ante.		* gravis.		o		o		o
13	* multo gravior, quam ante.		* gravis, ast priore multo mitior breviorque.		o levis horror per $\frac{1}{4}$ horæ.		o		o
16	* levior, quam ante.		* adhuc levior priore, & 3 tantum horarum.		adhuc levior priore & tantum $1\frac{1}{2}$ horæ.		o aliquis capitis dolor.		o
21	* cum gravi præcordiorum anxietate.		sine frigore, cum sola siti & anxietate.		levior cum anxietate minore, at cum frigore sine horrore.		o		o
18	* ut ante.		levior.		* vel levis solum commotio.		o		o
19	* ut ante.		multo levior.		levissimus.		levissimus.		o.
20	* brevior, quam ante.	ut ante.	o	* ut ante.	o	levis accessio.	levis accessio.	levis accessio.	o

IN QUOTIDIANIS

Paroxysmi post primam Salis Ammoniaci dosin ab Ægrotante sumpram secuti se, ut hic refertur, habuere.

Paroxysmi in Casu	Primus	Secundus	Tertius	Quartus	Quintus	Sextus
20.	* multo levior.	o	o	o	o	o
25	* ut ante.	o	o	o	o	o
27	* levior & plus quam duplo brevior & 3 horis tardius invadens.	* priori similis.	multo levior.	o aliqua tantum alteratio.	o	o
	* post dimidiam dosin, $1\frac{1}{2}$ hora tardius invadens.	* at pars Salis mox vomitu rejecta Febris ut ante.	multo levior.	rursum gravior.	& porro decrevit ac desiit, ast postmodum rediit, ut linea sequens indicat.	
28	* ut ante.	* ut ante.	multo levior.	* ut præcedens.	sine frigore, horrore vel tremore, ast paulo gravior.	& porro indies decrevit, atque ita discessit.

IN TERTIANIS DUPLICIBUS

Paroxysmi post primam Salis Ammoniaci dosin ab Ægrotante sumptam secuti se, ut hic refertur, habuere.
Ubi advertendum, quod hic A unam & B alteram Tertianam denotat.

Paroxysmi in Casu	A Primus	B Primus	A Secundus	B Secundus	A Tertius	B Tertius	A Quartus	B Quartus	A Quintus	B Quintus.
23.	* duplo levior.	minus gravis.	o	multo levior.	o	levissimus.	o	o	o	o
24	*	* multo levior.	aliqua alteratio.	adhuc multo levior & 3 tantum horarum.	gravior accessio.	o aliqua alteratio.	gravis ut ante.	o aliqua alteratio.	* ut antea.	o aliqua alteratio. Vide porro. †

	A Sextus	B Sextus	A Septimus	B septimus
†	multo levior & 3 tantum horarum.	o	o	o &c.